

Kotouttaako kulttuuri?

Tutkimus kulttuuripalveluiden merkityksestä
maahanmuuttajille

TUTKIMUS

Suomen
Kulttuurirahasto

2026

Kotouttaako kulttuuri?

Tutkimus kulttuuripalveluiden merkityksestä maahanmuuttajille

© E2 Tutkimus 2026

Työryhmä: Jenni Simonen, Vilma Niskanen, Ville Pitkänen ja Tuija Väyrynen

ISBN (PDF): 978-952-7655-10-8

www.e2.fi

Suomen
Kulttuurirahasto

Sisällysluettelo

<u>Saatesanat</u>	4
<u>Johdanto</u>	5
<u>Pääkysymykset</u>	6
<u>Aineistot</u>	7
1. <u>Maahanmuuttajien osallistuminen kulttuuripalveluihin</u>	9
1.1 <u>Mitä palveluita maahanmuuttajat käyttävät?</u>	12
1.2 <u>Mikä motivoi maahanmuuttajia osallistumaan ja mikä estää osallistumasta?</u>	17
1.3 <u>Miten palveluntarjoajat tavoittavat maahanmuuttajia?</u>	22
2. <u>Kulttuuripalveluiden rooli kotoutumisessa</u>	31
2.1 <u>Mikä merkitys palveluilla on maahanmuuttajille?</u>	33
2.2 <u>Miten tapahtuma- ja kulttuuripalvelut voivat tukea kotoutumista?</u>	43
3. <u>Hyviä esimerkkejä – mitä toimivia käytäntöjä on maahanmuuttajien osallistamiseksi?</u>	49
4. <u>Kehittämis ehdotukset – mihin pitäisi kiinnittää huomiota?</u>	60
<u>Lähteet</u>	67
<u>Liitteet</u>	70

Saatesanat

Uudenlainen Suomi

Kulttuuri on keskeinen osa identiteettiämme. Kulttuuri on tiedettä ja taidetta, kieltä ja kommunikaatiota, tapoja ja tottumuksia sekä esimerkiksi pelejä ja leikkejä. Se on tapaamme olla tässä maailmassa. Juuri tästä syystä kulttuurilla on suuri merkitys hyvinvoinnillemme. Se yhdistää ihmisiä myös silloin, kun sanat tai vaikkapa yhteinen historia puuttuvat.

Suomi on nyt uusien mahdollisuuksien äärellä. Maahan tarvitaan osaavaa työvoimaa ja muualta muuttavia ihmisiä. Tässä uudenaikaisessa Suomessa yhteisön rakentumisella on aivan olennainen merkitys.

Kulttuuripalveluilla on paljon potentiaalia yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistamisessa. Mutta kuinka paljon tiedämme siitä, millainen rooli kulttuuripalveluilla on kotoutumisen näkökulmasta? Kuinka palvelut tavoittavat maahanmuuttajat? Millaisia toiveita ja kokemuksia maahanmuuttajilla on? Mitä palveluntarjoajat osaavat jo hyvin ja missä kannattaisi parantaa?

Toivomme, että tämän raportin tulokset haastavat positiivisella tavalla alan toimijoita ja uusia yleisöjä moniäänisen ja moniarvoisen yhteiskunnan rakentamisessa. Mitä enemmän teemme yhdessä, sitä paremmin onnistumme maana ja kansakuntana.

Susanna Pettersson

toimitusjohtaja
Suomen Kulttuurirahasto

Antti Niskanen

toiminnanjohtaja
Suomen Kulttuurirahaston kannatusyhdistys

Johdanto

Suomessa kannetaan huolta väestökehityksestä, väestön ikääntymisestä ja alhaisesta syntyvyydestä. Muualta Suomeen muuttaneet on nähty yhtenä vastauksena väestökehityksen ongelmiin. Samalla on käyty keskustelua uusien suomalaisten kotoutumisesta ja halusta jäädä Suomeen.

Kotoutumista on tarkasteltu usein ennen kaikkea työn ja koulutuksen näkökulmasta, kun taas kulttuurin ja vapaa-ajan merkitys on jäänyt vähemmälle huomiolle. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, millaisia mahdollisuuksia kulttuuripalveluilla ja -tapahtumilla on vahvistaa muualta muuttaneiden kiinnittymistä Suomeen ja tukea heidän kotoutumistaan.

Tutkimuksessa on kuultu sekä maahanmuuttajia että kulttuuripalveluiden ja -tapahtumien tarjoajia. Aineistoina ovat maahanmuuttajien ja palveluntarjoajien haastattelut viidestä kaupungista: Helsingistä, Vantaalta, Tampereelta, Oulusta ja Kuopiosta. Aineistoa on kerätty eri puolelta Suomea, jotta saadaan monipuolinen kuva maahanmuuttajien ja palveluntarjoajien näkemyksistä. Lisäksi hankkeessa on toteutettu kaksi vieraskielisille suunnattua kyselyä.

Tutkimuksen on toteuttanut E2 Tutkimus ja sen toimeksiantajana Suomen Kulttuurirahaston kannatusyhdistys.

Pääkysymykset

Tutkimuksen pääkysymyksiä ovat:

- 1. Kuinka maahanmuuttajat osallistuvat kulttuuripalveluihin ja -tapahtumiin ja miten palvelut tavoittavat maahanmuuttajia?**
- 2. Mikä merkitys palveluilla ja tapahtumilla on maahanmuuttajille?**
- 3. Kuinka palveluntarjoajat ja maahanmuuttajat arvioivat kulttuuripalveluiden merkitystä kotoutumisessa?**
- 4. Mitä hyviä käytäntöjä ja kehittämistarpeita palveluissa tunnistetaan?**

Aineistot: 48 haastattelua ja valtakunnallinen kysely

Haastatteluaineistot

Tutkimusta varten toteutettiin haastatteluja maahanmuuttajille ja kulttuuripalveluiden tarjoajille. Haastatellut maahanmuuttajat ja palveluntarjoajat valittiin viidestä eri kaupungista eri puolilta Suomea, jotta saadaan monipuolinen kuva palveluiden mahdollisuuksista ja esteistä tukea maahanmuuttajien kotoutumista ja kiinnittymistä asuinalueille. Tutkimuksen aineisto sisältää:

Maahanmuuttajien haastattelut. Maahanmuuttajille kohdennettuihin yksilöhaastatteluihin (N=25) rekrytoitiin haastateltavia viidestä kaupungista: Helsingistä, Vantaalta, Tampereelta, Oulusta ja Kuopiosta. Haastattelut kestivät noin 30 minuuttia ja ne toteutettiin etäyhteydellä Teams-alustalla. Kustakin kaupungista haastateltiin 4–7 maahanmuuttajaa. Haastateltavat olivat ensimmäisen polven maahanmuuttajia ja eri elämäntilanteissa. Haastateltuja oli nuorista aikuisista keski-ikäisiin. Yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat muuttaneet Suomeen aikuisina. Haastateltavien joukossa oli työssäkäyviä, työttömiä, opiskelijoita, vanhempainvapaalla olevia, turvapaikanhakijoita ja kotoutumiskoulutuksessa olevia. Haastateltujen Suomessa asumisen aika vaihteli viidestä kuukaudesta yli kolmeen kymmeneen vuoteen. Noin puolet (N=13) haastatelluista oli asunut Suomessa viisi vuotta tai alle ja noin puolet (N=12) yli viisi vuotta. Haastatellut tulivat eri maista. Suurin osa haastatelluista tuli Euroopan ulkopuolisista maista, pääasiassa Aasiasta ja Lähi-idästä.

Kulttuuripalveluiden tarjoajien haastattelut. Haastateltavaksi valittiin palveluntarjoajia (N=23) viidestä kaupungista: Helsingistä, Vantaalta, Tampereelta, Oulusta ja Kuopiosta. Kaupungit ovat samat kuin maahanmuuttajahaastatteluissa. Kustakin kaupungista haastateltiin 4–6 palveluntarjoajaa. Haastatellut valittiin siten, että he muodostavat monipuolisen kokonaisuuden. Mukana on teattereita, museoita, ooppera, kirjastoja ja yleisten kulttuuritapahtumien tuottajia (musiikki, kaupunkitapahtumat) sekä maahanmuuttajille kulttuuripalveluita tuottavia tahoja. Haastattelut kestivät noin 30–40 minuuttia ja ne toteutettiin etäyhteydellä Teamsin välityksellä. Haastatteluotteissa palveluntarjoajiin viitataan seuraavasti: esittävän taiteen organisaatiot (teatteri, ooppera, konsertit), museo- ja elämyspalvelut, kirjastopalvelut, monikulttuurisuuspalvelut (maahanmuuttajille suunnatut kulttuuripalvelut), kulttuuri- ja kaupunkitapahtumat.

Maahanmuuttajilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa Suomeen ulkomailta muuttaneita. Raportissa puhutaan samaa tarkoittaen myös vieraskielisistä ja uusista suomalaisista.

Kyselyaineistot

Ensimmäinen kyselyaineisto kerättiin Norstatin internetpaneelissa 17.4.–19.5.2026 ja siihen vastasi 742 vieraskielistä. Paneeliaineisto pitää sisällään 539 ensimmäisen polven maahanmuuttajaa eli henkilöitä, jotka ovat syntyneet ulkomailla. Vastaajista 203 on toisen sukupolven maahanmuuttajia eli heidän vanhempansa tai toinen vanhempi on muuttanut Suomeen ulkomailta.

Lisäksi huhti-toukokuussa toteutettiin Webropol-kysely maahanmuuttajataustaisille. Kyselyä jaettiin verkostojen kautta Helsingissä, Vantaalla, Tampereella, Oulussa ja Kuopiossa sekä sosiaalisessa mediassa. Kyselyyn saatiin 52 vastausta. Kaikki Webropol-kyselyyn vastanneet ovat ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajia. Webropol-aineisto yhdistettiin internetpaneeliaineiston kanssa. Molempiin kyselyihin oli mahdollista vastata suomeksi tai englanniksi.

Tämän tutkimuksen määrälliset analyysit on toteutettu yhdistelmäaineistolla, johon on sisällytetty ainoastaan ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajat eli henkilöt, jotka ovat syntyneet ulkomailla ja muuttaneet Suomeen. **Lopullisen yhdistelmäaineiston vastaajamäärä on 591.**

Kyselyn tuloksista raportointaessa raportissa käytetään termiä ”maahanmuuttaja”, jolla viitataan nimenomaisesti ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajiin. Vastaajajoukko on itsevalikoitunut, eikä aineistoa ole painotettu eli se ei ole edustava otos Suomen maahanmuuttajataustaisesta väestöstä. Tuloksia voidaan siis pitää pikemminkin suuntaa-antavina kuin Suomen maahanmuuttajaväestöä edustavana.

Kyselyn vastaajat edustavat monipuolisesti maahanmuuttajaväestöä. Naisia (59 %) on vastaajissa hieman miehiä (40 %) enemmän. Vastaajissa on tasaisesti ihmisiä eri ikäryhmistä eri puolilta Suomea. Vastaajista noin puolet on muuttanut Suomeen EU/ETA-alueelta, loput eri puolilta maailmaa. Noin puolet on muuttanut Suomeen perhesyistä, muut ovat tulleet työn perässä, opiskelijaksi tai turvapaikanhakijoina. Aineistossa on vahva painotus henkilöihin, jotka ovat asuneet Suomessa jo pitkään. Lisäksi moni vastaajista puhuu hyvää suomea.

LUKU I

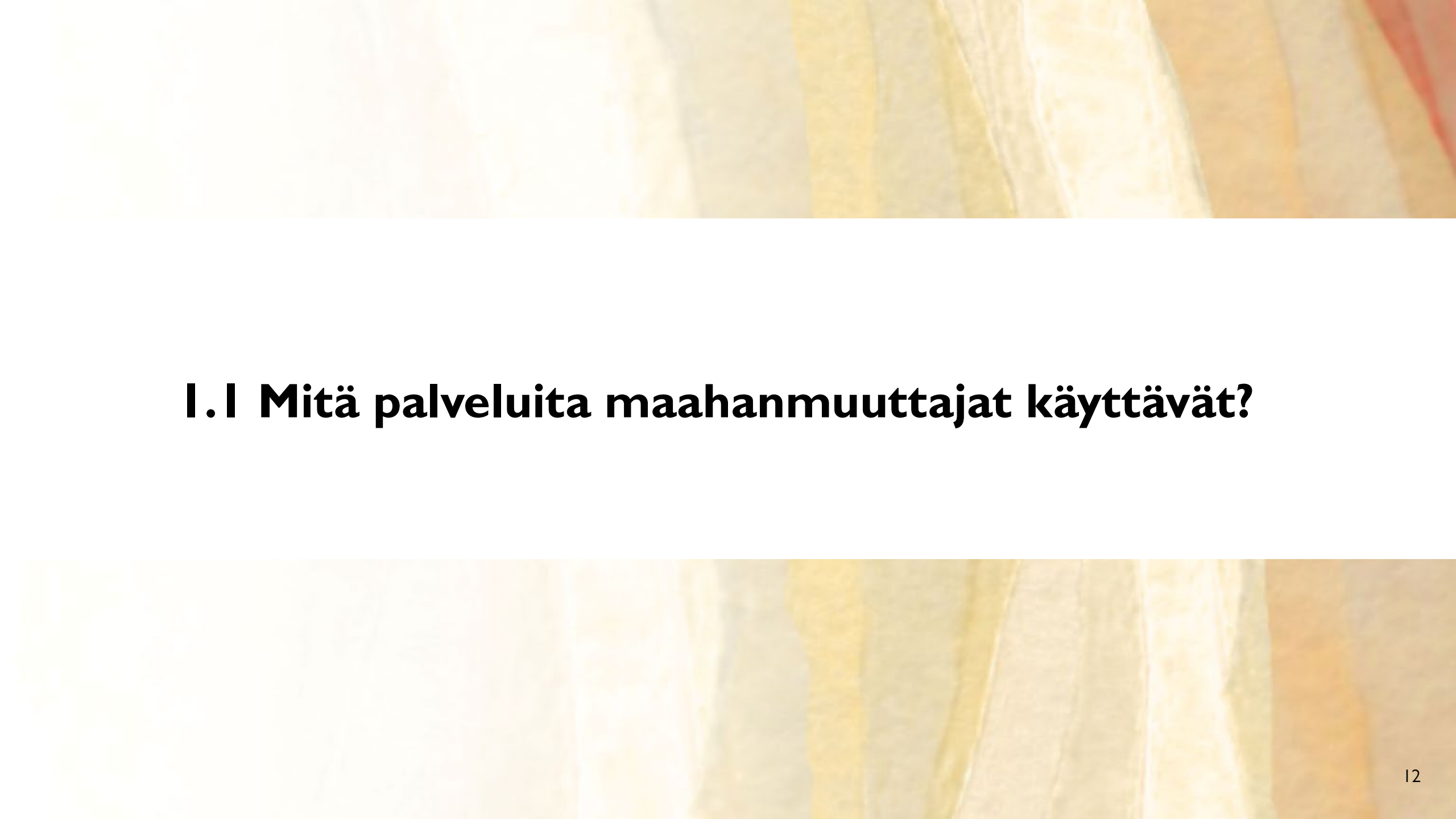
MAAHANMUUTTAJIEN OSALLISTUMINEN KULTTUURIPALVELUIHIN JA -TAPAHTUMIIN

Nostoja luvusta I:

- ❖ **Maahanmuuttajien parhaiten tuntemia ja eniten suosimia kulttuuritapahtumia ja -palveluita ovat elokuvateatterit, konsertit, museot ja kirjastopalvelut.** Suomessa pidempään asuneille ja suomen kielen oppineille kulttuuripalvelut ovat selvästi tutumpia kuin maassa vähemmän aikaa asuneille tai kieltä heikommin puhuville.
- ❖ **Maahanmuuttajat ovat keskimäärin tyytyväisiä kulttuuripalveluihin.** Moni maahanmuuttaja kokee olevansa tavallinen kulttuuripalveluiden kuluttaja, jonka preferenssijä ohjaavat yksilölliset mieltymykset.
- ❖ **Rentoutuminen, yleinen kiinnostus kulttuuria kohtaan sekä halu kokea uusia asioita ovat yleisimpiä syitä osallistua kulttuuritapahtumiin.** Osa motivoi myös **mahdollisuus tavata uusia ihmisiä sekä rakentaa verkostoja.** Tämä korostuu erityisesti niillä maahanmuuttajilla, joilla ei ole työn tai opiskeluiden kautta rakentuneita sosiaalisia verkostoja ja jotka ovat tulleet maahan perhesyistä. Tämä näkökulma korostui haastatteluaineistossa erityisesti naisilla ja opiskelijoilla.
- ❖ **Maahanmuuttajien osallistumista kulttuuripalveluihin rajoittavat erityisesti tiedon puute, palvelujen hinta ja kielimuuri.** Tietoa tapahtumista on vaikea löytää tai tietoa on tarjolla vain suomeksi tai ruotsiksi. Kielikysymykset korostuvat erityisesti niillä maahanmuuttajilla, jotka puhuvat suomea vain vähän tai eivät lainkaan.

Nostoja luvusta I:

- ❖ **Maahanmuuttajat pitävät erilaisista taustoista tulevien huomioimista palveluissa tärkeänä.** Maahanmuuttajille suunnattujen tapahtumien ja palveluiden piiriin on helpompi löytää kuin suurelle yleisölle tarkoitettuihin tapahtumiin.
- ❖ **Valtaosa palveluntarjoajista arvioi tavoittavansa maahanmuuttajia heikosti.** Yhtenä pääsyynä nähtiin se, ettei kulttuuripalveluilla ole toimivia verkostoja maahanmuuttajayhteisöjen kanssa. Maahanmuuttajien tavoittamista auttaisi myös vahvempi yhteistyö kaupunkien kotouttamispalveluiden, kielikurssien ja järjestöjen kanssa. Valmiita rakenteita tiedon jakamiseen ja maahanmuuttajien tavoittamiseen ei tällä hetkellä ole riittävästi.
- ❖ **Maahanmuuttajien tavoittamista halutaan parantaa.** Halua tavoittaa maahanmuuttajia ja lisätä heidän palveluiden käyttöä on enemmän kuin työhön tarvittavia resursseja. Vain harvoissa kulttuurilaitoksissa oli henkilö, joka koordinoitusti edistää monikulttuurista otetta.

I.I Mitä palveluita maahanmuuttajat käyttävät?

Kirjastot, elokuvat ja konsertit ovat tutuimpia maahanmuuttajille

Maahanmuuttajien yleisimmin tuntemia kulttuuripalveluita ovat elokuvateatterit, konsertit, museot ja kirjastopalvelut. Kyselyssä maahanmuuttajilta kysyttiin, missä

kulttuuritapahtumissa

he ovat vierailleet tai mitä palveluita he ovat käyttäneet asuessaan Suomessa.

Eniten mainintoja saavat seuraavat (yksityiskohtaiset tiedot ks. Liitteet):

Kirjastot (75 %)

Elokuvateatterit (72 %)

Konsertit ja musiikkiesitykset (71 %)

Festivaalit, kulttuurijuhlat ja muut julkiset tapahtumat (69 %)

Museot ja taidenäyttelyt (69 %)

Kaupunkijuhlat (esim. Taiteiden yö) (53 %)

Teatteriesitykset ja musikaalit (51 %)

Suomessa asumisaika sekä kielitaito vaikuttavat tuloksiin. Pitkään maassa asuneista ja suomea hyvin puhuvista iso osa on tutustunut kaikkiin edellä mainittuihin kulttuuritapahtumiin tai -palveluihin.

Vähemmän aikaa Suomessa viettäneistä ja heikommin suomea puhuvista palveluita on käyttänyt selvästi harvempi.

Vastaajilta kysyttiin erikseen, mitä palveluita he käyttävät mieluiten. Suosituimpia ovat konsertit ja musiikkiesitykset sekä festivaalit ja muut yleisötapahtumat. Maahanmuuttajat eivät eroa mieltymyksissään olennaisesti muusta väestöstä (Kulttuuribarometri 2022).

”

Olen kiinnostunut kulttuuripalveluista ja osallistun niihin. Esimerkiksi kirjasto on tosi [hyvä]. (Haast. 8, maahanmuuttaja, nainen, työtön)

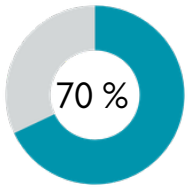
”

I really like Finnish music. So one of my main expectations is to hear Jenni Vartiainen live. And there are many others – —. If I elaborate more on my love for Finnish music, even before I came to Finland, I never knew a single Finnish word, but I found Lordi band, they sing in English. (Haast. 6, maahanmuuttaja, mies, työssäkäyvä)

”

Museo olen käynyt ryhmän kanssa. (Haast. 18, maahanmuuttaja, nainen, työtön)

Suomalaisissa kulttuuripalveluissa huomioidaan hyvin eri kulttuuritaustoista tulevia

Kaksi kolmesta kyselyyn vastanneesta maahanmuuttajasta on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä: **”Koen, että kulttuuritapahtumissa ja palveluissa huomioidaan hyvin eri kulttuuritaustoista tulevat”**.

Kyselyn perusteella enemmistö maahanmuuttajista kokee, että kulttuuripalveluissa huomioidaan hyvin eri taustoista tulevat. Mielenkiintoista on, että maassa pidempään asuneet ja suomea hyvin puhuvat suhtautuvat väittämään jopa hieman kriittisemmin kuin maassa vähemmän aikaa asuneet ja suomea heikommin puhuvat. Tulosta voi osin selittää se, että järjestelmän hyvin tuntevien on helpompi olla kriittisiä palveluita ja toimintatapoja kohtaan kuin niitä vähemmän tuntevien. Tästä on viitteitä myös aiemmista tutkimuksista (ks. Välimäki ym. 2023).

Myös haastatellut maahanmuuttajat kokivat pääosin, että eri kulttuuritaustoista tulevat on huomioitu tapahtumissa ja palveluissa hyvin: tarjolla on palveluita eri kielillä ja henkilökunta on avuliasta. Monet myös kokivat, että tapahtumat ovat sisällöllisesti kiinnostavia.

Moni kulttuuripalveluita käyttävä maahanmuuttaja kokee olevansa tavallinen kulttuuripalveluiden kuluttaja, jonka preferenssejä ohjaavat yksilölliset mieltymykset. Osa haastatelluista maahanmuuttajista arvioikin, etteivät he käy erityisesti maahanmuuttajille suunnatuissa kulttuuritapahtumissa, vaan ylipäätään tapahtumissa.

”

I think you are already doing a good job. Many events take into account foreigners. (Kyselyn avovastaus, maahanmuuttaja, nainen, työtön)

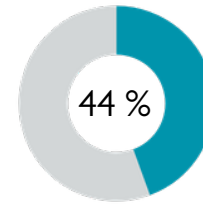
”

I don't go at events specifically for immigrants. I go to events that interest me: opera shows, theater shows, music show, that have nothing to do with being an immigrant. They're for the public. (Kyselyn avovastaus, maahanmuuttaja, nainen, perhevapaalla)

Kohdennetuille palveluille on kysyntää

Maahanmuuttajille suunnatut palvelut ovat tärkeitä monille. Vaikka monet maahanmuuttajat ovat tyytyväisiä kulttuuripalveluihin, maahanmuuttajat ovat heterogeeninen joukko, jonka palveluntarpeissa voi olla suuria eroja. Kulttuuripalvelut näyttäytyvät hyvin erilaisina Suomeen vastamuuttaneelle, englantia vain vähän puhuvalle verrattuna Suomessa jo pidempään asuneelle, sekä englantia että suomea hyvin puhuvalle maahanmuuttajalle.

Kysely osoittaa, että vaikka hienoinen enemmistö ei toivo oman kulttuurisen taustansa parempaa huomiointia ja osa pitää sitä kyselyn avovastausten perusteella jopa vieraannuttavana, monelle se olisi tärkeää. Useat haastateltavat nostivat myönteisessä sävyssä esiin maahanmuuttajille suunnatut palvelut, joissa eri kulttuureihin – niin suomalaiseen kuin muihin – tutustuminen oli isossa osassa.

Vajaa puolet kyselyyn vastanneista maahanmuuttajista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä: **”Koen, että oma etninen tai kulttuurinen taustani pitäisi huomioida nykyistä paremmin kulttuuritapahtumissa tai palveluissa”.**

Erityisesti kielikahvilat, kirjastojen tapahtumat sekä kolmannen sektorin ja kansainvälisten opiskelijajärjestöjen järjestämät kurssit koettiin mieluisiksi ja helposti saavutettaviksi. Niihin sisältyi usein kulttuuriohjelmaa, kuten museovierailuja ja niiden kautta moni maahanmuuttaja oli saanut ensikosketuksensa suomalaiseen kulttuuriin.

Osa haastatelluista maahanmuuttajista arvioi myös, että maahanmuuttajille suunnattuihin palveluihin on helpompi löytää kuin tavallisiin kulttuuripalveluihin, joiden löytäminen edellyttää hyvää paikallisen kulttuuri- ja tapahtumatarjonnan tuntemusta. Moni haastateltava kuvasikin, että kulttuuripalvelut tulevat tyypillisesti tutummaksi vasta, kun maassa on asuttu jo pidemmän aikaa ja kotoutuminen on pitkällä (ks. myös Bertacchini ym. 2022).

Kyselyyn vastanneiden maahanmuuttajien kokemuksia hyvistä kulttuuripalveluista ja -tapahtumista:

”

Vappu is good cultural event where a huge crowd could be seen in keskus. Everyone is welcomed at the stalls for example face painting, wheel spinning, art & craft making etc. Vappu reminds me of liveliness, music, people, colors, joy and life.

”

Language cafes for Swedish organised by Luckan in Oodi library are particularly considerate to immigrants who are studying Swedish. The service helps us speak in Swedish with others and in the process also learn more about Finland and Finnish culture.

”

The opening ceremony of culture city in Oulu is particularly interesting for me. There is various activities distributed in the city center – – we visit different places where I never visit before. After this activity, when I need to find some place e.g library, I will recall my memories and know where could be the place.

”

A good example is the Helsinki Festival, because it includes multicultural events, international artists, and accessible programming that helps immigrants take part easily.

”

When I came to Oulu as a dependent, first few months I was not aware of any events. After registering as an unemployment job seeker, I got an invitation for the Oulu day where I have seen people perform many events from different countries.

”

Theatre Performance of Lord of The Rings in Tampere Talo had free translation. Anime conventions do a great job at inclusivity.

I.2 Mikä motivoi maahanmuuttajia osallistumaan ja mikä estää osallistumasta?

Rentoutuminen ja uudet kokemukset motivoivat osallistumaan, myös verkostojen rakentaminen on monille tärkeää

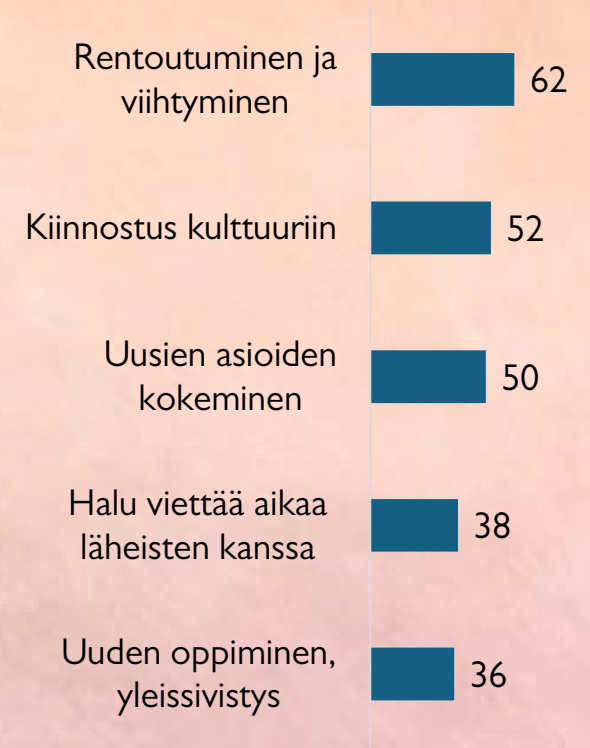
Rentoutuminen ja kiinnostus kulttuuriin ja uusiin asioihin saavat maahanmuuttajia palveluiden pariin. Haastatellut maahanmuuttajat kertoivat, että halu löytää mielekästä tekemistä vapaa-ajalle ja kiinnostus uusiin asioihin ja suomalaiseen kulttuuriin saivat heidät hakeutumaan palveluiden pariin. Havainto saa vahvistusta maahanmuuttajille suunnatusta kyselystä (**kuvio 1**).

Hiljattain maahan tulleille, joilla voi olla taustallaan raskaita kokemuksia, rentoutuminen ja viihtyminen uudessa maassa eivät ole itsestäänselvyys. Kulttuuritapahtumat tarjoavat mahdollisuuden irrottautua arjesta ja kokea hetkiä, joissa uuden elämäntilanteen kuormitus ja epävarmuus voivat unohtua. Taide- ja kulttuuritoimintaan osallistuminen voi lisätä koettua hyvinvointia, merkityksellisyyden tunnetta ja auttaa käsittelemään vaikeitakin tunteita turvallisessa ympäristössä (esim. Koivisto & Tähti 2024, Heikkilä ym. 2026, Lehikoinen 2020). Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset on erikseen tunnistettu vaikeista oloista tulleiden pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden parissa (Clini ym. 2019).

Mahdollisuus tavata uusia ihmisiä ja rakentaa omia verkostoja motivoi osallistumaan kulttuuripalveluihin. Verkostojen rakentamisen merkitys nousi erityisen vahvasti esiin maahanmuuttajien haastatteluissa. Monille tärkeimpiä syitä tapahtumiin osallistumiselle ja palveluiden käytölle oli mahdollisuus luoda sosiaalisia suhteita.

Haastattelujen perusteella elämäntilanne vaikutti siihen, millaisia verkostoja palveluista haettiin: nuorilla ja opiskelijoilla korostui ammatillisten verkostojen rakentaminen, kun taas kotona lasten kanssa oleville perheen tukiverkoston vahvistaminen (ks. myös Pitkänen ym. 2025).

Kuvio 1. Mikä motivoi sinua osallistumaan kulttuuritapahtumiin? (%)

”

For refugees, who have nothing to do, just waiting for a Migri decision for their cases, attending events and celebrations, they can express themselves somehow.

When we move, when we dance, when we're hearing music, this [is] refreshing our minds and restoring our humanities step by step.

(Haast. 16, maahanmuuttaja, mies, turvapaikanhakija)

Maahanmuuttajien osallistumista palveluihin rajoittavat kielimuuri, tiedon puute ja kustannukset

Kyselyn perusteella maahanmuuttajien osallistumisen esteenä ovat esimerkiksi tiedon puute, palveluiden hinta ja kielimuuri. Tiedon puute ja kielimuuri ovat suurin este erityisesti niille, jotka eivät puhu suomea lainkaan tai puhuvat kieltä vain vähän. Palveluiden hinta on este etenkin niille, joiden taloudellinen tilanne on heikko (ks. myös Rask & Vaalavuo 2023; SKR 2013).

Haastatellut maahanmuuttajat arvioivat, että erilaisia nettisivuja ja sosiaalisen median sovelluksia sujuvasti käyttävät maahanmuuttajat löytävät halutessaan palveluita melko helposti – varsinkin jos tietoa on saatavilla englanniksi. Palveluiden löytäminen jää heidän mukaansa kuitenkin paljolti yksilön oman aktiivisuuden varaan.

Osallistumiskynnys voi nousta korkeaksi niille, joilla on vain vähän yhteyksiä kantasuomalaisiin tai jotka ovat työ- ja opiskelijayhteisöjen ulkopuolella. Haastateltavien mukaan esimerkiksi Suomessa pitkään asuneet, ikääntyneet maahanmuuttajat, jotka eivät ole oppineet kunnolla suomea tai englantia, jäävät helposti palveluiden ulkopuolelle. Tulkinta saa tukea vertailevasta tutkimuksesta: muihin Pohjoismaihin verrattuna kielimuuri jarruttaa osallistumista ja tiedon löytämistä erityisesti Suomessa, kun suomea taitamattomat jäävät omassa paikallisessa yhteisössään liikkuvan tiedon varaan (Ahmadinia 2026).

Toisaalta osallistumiskynnys saattaa haastateltujen arvion mukaan nousta korkeaksi myös siksi, että tapahtuman luonteesta ei ole tarjolla riittävästi tietoa. Haastateltavien mukaan osallistumista voi rajoittaa esimerkiksi epävarmuus siitä, soveltuuko tapahtuma suomea heikosti tai ei lainkaan ymmärtävälle.

”

There is a little bit of a language barrier. – I think, when an immigrant sees, let's say a poster or content or a billboard in Finnish, it's less likely that person will actually try and translate that. (Haast. 9, maahanmuuttaja, mies, opiskelija)

”

Heti kun tulee tieto, joku tapahtuma, me laitamme sen [omasta maasta tulleiden ryhmään] Facebookiin, että ihmiset tietää ja näkee. Tuli yllätyksenä, – kaveri sanoi, että hän ei tiedä että se on tulossa. No voi vitsi, että miksi ei tiedä, me olemme sitä paljon mainostaneet. – Miten tieto menee ihmiselle, kun ei käytä sitä Facebookia? (Haast. 25, maahanmuuttaja, nainen, vanhempainvapaalla)

Erityisesti naiset rakentavat kulttuuripalveluiden kautta verkostoja

Maahanmuuttajanaiset hakeutuvat miehiä aktiivisemmin kulttuuripalveluihin.

Tilastojen mukaan maahanmuuttajanaiset muuttavat Suomeen miehiä hieman useammin perhesyistä (ks. esim. Maahanmuuton tunnusluvut 2024). Perhesyistä muuttaneilla on enemmän kotoutumiseen liittyviä vaikeuksia kuin työn perässä muuttaneilla (Välimäki ym. 2023). Myös useat haastatellut naiset olivat tulleet Suomeen miehen töiden perässä ja osa heistä oli jäänyt kotiin hoitamaan lapsia.

Haastattelujen perusteella erityisesti naiset hakeutuvat aktiivisesti palveluiden piiriin löytääkseen tukea ja rakentaakseen henkilökohtaisia ja ammatillisia verkostoja, lievittääkseen yksinäisyyttä ja löytääkseen aktiviteetteja. Osa haastatelluista naisista kuvasi, että heiltä tai heidän tuntemiltaan maahanmuuttajanaisilta puuttui työ- tai opiskeluyhteisön tuki, joten verkostojen rakentamiseen tuli löytää muita kanavia. Naiset kokivat vastuukseen rakentaa verkostoja ja ymmärtää paremmin ympäröivää kulttuuria itsensä lisäksi myös lasten ja perheen takia. Osa haastatelluista arvioi, että miehillä sen sijaan verkostojen luomista motivoi useammin oman työuran rakentaminen.

”

Naiset ja äidit [osallistuu kulttuuritapahtumiin] enemmän, pitää olla aktiivinen lasta varten. Ehkä miehet oppii suomen kieltä työelämän puolesta. (Haast. 19, maahanmuuttaja, nainen, työssäkäyvä)

”

I am soon to be a mother. So keeping that in mind, I would really like, you know, services and functions where I can maybe I can easily meet and greet with other mothers so that I can better take care of my child. (Haast. 14, maahanmuuttaja, nainen, työtön)

I.3 Miten palveluntarjoajat tavoittavat maahanmuuttajia?

Maahanmuuttajien tavoittamisessa on suuret erot eri palveluiden välillä

Maahanmuuttajien tavoittamista halutaan parantaa. Valtaosa palveluntarjoajista arvioi tavoittavansa maahanmuuttajia heikosti. Poikkeuksia olivat kirjastot sekä musiikki- ja kaupunkitapahtumien tuottajat, jotka kokivat tavoittavansa hyvin vieraskielisiä. Myös maahanmuuttajat itse kertoivat käyttävänsä näitä palveluita aktiivisesti (ks. s. 13). Sen sijaan teattereiden ja museoiden edustajat arvioivat, että he tavoittavat maahanmuuttajia heikommin.

Yleisesti ottaen kulttuurilaitosten edustajat kokivat saavuttavansa maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria esimerkiksi S2-ryhmien vierailujen kautta, mutta vanhempien tavoittaminen koettiin vaikeammaksi. Kulttuurilaitosten tavoitteena oli lisätä kaikenikäisten maahanmuuttajien osallistumista palveluihin.

Organisaatioiden välillä on suuria eroja monikulttuurisessa työssä. Saavutettavuuden ja monikulttuurisuuden edistäminen on kirjattu erityisesti suurten toimijoiden strategioihin, kun taas osa pienemmistä palveluntarjoajista on vasta työn alkuvaiheessa.

Kulttuuritapahtumien tuottajilla monikulttuurinen ote on usein kiinteä osa työprosesseja, ja haastatteluissa tapahtumien järjestämistä ohjaaviksi kriteereiksi mainittiin osallisuus, kuntalaisten hyvinvoinnin vahvistaminen ja saavutettavuus.

Valtaosa haastatelluista kulttuurilaitosten edustajista puolestaan arvioi, että viestinnässä ja monikulttuurisen yleisön tavoittamisessa on edelleen kehitettävää, vaikka saavutettavuus olisi strategiassa. Palveluista tiedotetaan useimmiten suomen lisäksi englanniksi, mutta kaikille palveluntarjoajille käytäntö ei ole itsestäänselvyys.

”

Vasta ihan viime vuosina meille tuli esimerkiksi englanninkieliset verkkosivut, ja kaikkiin suuren näyttämön esityksiin saatiin tekstitykset. Tämä [näiden puute] on tietysti ollut iso este monikulttuurisille katsojille. (Haast. 5, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatiot, Oulu)

”

[Kulttuuripalvelut] tavoittaa aika kehnosti [maahanmuuttajia]. Suomi on populaarikulttuurisesti aika sisäänpäin lämpenevä maa. Iso osa markkinoinnista tapahtuu suomen kielellä. (Haast. 1, palveluntarjoajat, kulttuuri- ja kaupunkitapahtumat, Tampere)

”

***Tää on todella ajankohtainen aihe.
Ja mä sanon, että kulttuurilaitokset on ihan
niinku jäljessä tän asian kanssa.***

(Haast. 17, palveluntarjoajat, esittävän taiteen
organisaatiot, Helsinki)

Toimivat rakenteet ja yhteistyö auttavat tavoittamaan maahanmuuttajia

Palveluntarjoajat kaipaavat verkostoja, jotka auttavat tavoittamaan

maahanmuuttajia. Haastateltujen palveluntarjoajien mukaan verkostot ja kontaktit maahanmuuttajayhteisöihin ovat tärkeitä tiedon jakamiseksi ja kohdeyleisöjen tavoittamisen parantamiseksi. Yhteistyö kaupunkien kotouttamispalveluiden, kielikurssien, järjestöjen ja maahanmuuttajayhteisöjen kanssa koettiin oleelliseksi. Useat haastateltavat toivat esiin, että valmiita rakenteita tai vakiintuneita verkostoja tiedon jakamiseen ja maahanmuuttajien tavoittamiseen ei ole tällä hetkellä riittävästi. Tämä koettiin yhdeksi merkittävimmäksi esteeksi maahanmuuttajien tavoittamisessa.

Saavutettavuus kuuluu kulttuurilaitosten työnkuvaan – valmista ei voi jäädä odottamaan.

Osa haastatelluista kulttuurilaitosten edustajista painotti, että kulttuuritapahtumissa ja -palveluissa on ponnisteltava paremman saavutettavuuden eteen. Aineistoista löytyy hyviä esimerkkejä siitä, kuinka osa kulttuurilaitoksista oli itse luonut verkostot ja tavat välittää tietoa paikallisiin maahanmuuttajayhteisöihin ja rakentanut yhteistyömalleja eri toimijoiden kesken. Usein erityisryhmien tavoittaminen edellytti kohdennettua kontaktoimista ja ”käsityötä”. Usein myös henkilökohtaiset kontaktit auttoivat verkostojen luomisessa.

”

Olisi tosi tärkeää kyllä, että tiedettäisiin, että mitä kautta heidät [maahanmuuttajat] pystyy tavoittamaan. – – Olisi ihanaa, jos saataisiin jotain yhteistyöhankkeita millä tällaisista asioita voidaan edistää, että se saavutettavuus paranisi. (Haast. 10, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatiot, Vantaa)

”

Jotenkin itse ajattelen, että jokainen pystyy olemaan sen muutoksen tekijä, että sitä ei tarvitse odottaa ylhäältä päin, että nyt tässä tulee tämä valmis rakenne ja nyt mä alan toteuttaa, vaan siitä se lähtee tekemälle. (Haast. 9, palveluntarjoajat, kulttuuri- ja kaupunkitapahtumat, Oulu)

”

Se ei kulttuurilaitokselle mun mielestä riitä, että oot silleen että meillähän on ovet auki ja tervetuloa. Täytyy tehdä positiivista suosimista [maahanmuuttajia] kohtaan ja vastasen jälkeen olla, että tervetuloa, on madallettu se kynnys. Jos ei me tavallaan nöyränä itse opita niitä uusia asioita ja toimintamalleja, niin sitten se [parempi tavoitavuus] ei tapahdu.

(Haast. 5, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatiot, Oulu)

Maahanmuuttajat kohteesta toimijaksi ja sisällöntuottajaksi

Kenen tarinoita kulttuuripalveluissa kerrotaan? Haastatellut palveluntarjoajat arvioivat, että tavoittavuuden kannalta on olennaista se, kenen tarinoita esityksissä kerrotaan ja kuinka monimuotoista representaatio esimerkiksi esittävässä taiteessa on. Haastatellut korostivat, että monikulttuurisuus voisi näkyä vahvemmin ohjelmatuotannoissa ja sisältöjen suunnittelussa. Osallistamista voidaan toteuttaa monin tavoin ja eri tasoilla. Yksi haastateltavista kertoi esimerkin, jossa suomea toisena kielenään opiskelevia nuoria osallistettiin kulttuurilaitoksen tilojen suunnitteluun. Teattereiden edustajat puolestaan kertoivat tapauksia, joissa ohjelmatuotannon prosesseja oli avattu maahanmuuttajayhteisöjen suuntaan.

Suomessa on ollut vähän ulkomaalaistaustaisia taiteen ammattilaisia – nyt eletään murrosaikaa. Jotkut haastatelluista palveluntarjoajista totesivat, että monimuotoisuuden vähäisyys liittyy siihen, että Suomessa on ollut vain vähän ulkomaalaistaustaisia ammattitaiteilijoita (ks. myös Karttunen ym. 2023). He arvioivat tilanteen muuttuvan tulevaisuudessa olennaisesti, kun esimerkiksi Teatterikorkeakoulussa, Taideyliopistossa ja muissa kulttuurialan oppilaitoksissa opiskelee yhä enemmän monitaustaisia opiskelijoita. Haastateltavat kokivat, että jatkossakin taiteen tekijöiden valinnassa on edettävä ammattitaito edellä, mutta samalla potentiaalisten taiteilijoiden joukko monipuolistuu.

”

Yksi tavoite oli tavoittaa ryhmiä, joita meillä ei paljon käy ja suomi kakkosena opiskelijat on yksi ryhmä ja heitä on osallistettu eri tavoilla meidän tilojen suunnitteluun. Meillä on ollut remontti ja he ovat päässeet vaikuttamaan tilasuunnitteluun ja näyttelysisältöjen valintaan. (Haast. 16, palveluntarjoajat, museo- ja elämyspalvelut, Kuopio,)

”

Kenen tarinoita me kerrotaan, että koskettaako se. Meilläkin on enemmän ja enemmän moninaisuutta myös näkyvillä näyttämöllä ja siitä asiasta puhutaan, että kyllähän se on tärkeätä asia, joka liittyy esittävän taiteen alalle. (Haast. 17, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatiot, Helsinki)

Henkilöstön monikulttuurisuus auttaa maahanmuuttajien tavoittamisessa

Maahanmuuttajataustainen henkilöstö kulttuuripalveluissa edistäisi monikulttuurista otetta. Osa haastateltavista palveluntarjoajista koki, että maahanmuuttajien tavoittamista ja monikulttuurisen otteen lisäämistä tukisi se, että kulttuuripalveluiden henkilöstössä ja rekrytoinneissa huomioitaisiin diversiteetti nykyistä paremmin. Sisältä tuleva kulttuurien ymmärrys koettiin erinomaiseksi tavaksi kehittää maahanmuuttajille suunnattuja palveluita. Suurimmissa haastatelluissa kulttuurilaitoksissa oli maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä, mutta valtaosassa ei.

Monikulttuuriseen työhön tarvittaisiin koordinointia. Useiden palveluntarjoajien mukaan maahanmuuttajien tavoittamista ja monikulttuurista työtettä heikentää se, että halua lisätä maahanmuuttajien tavoittamista ja palvelujen käyttöä on enemmän kuin työhön tarvittavia resursseja. Vain harvoissa kulttuurilaitoksissa on henkilö, joka koordinoitusti edistää monikulttuurista otetta. Jos tehtäväkenttä ei ole kenenkään vastuulla, se jää helposti muun varjoon.

”

Se monikulttuurisuus voisi näkyä myös työpaikalla. Mulla ei ole koskaan ollut ulkomaalaista työkaveri tai harjoittelijaa. Eli voisi näkyä kaupungin rekrytoinneissa. (Haast. I 6, palveluntarjoajat, museo- ja elämyspalvelut, Kuopio)

”

Jos meillä olisi yksi ihminen resurssina tässä ja nimenomaan tekemään tätä verkostotyötä, niin se antaisi paljon paukkuja. (Haast. I 1, palveluntarjoajat, kulttuuri- ja kaupunkitapahtumat, Kuopio)

Maahanmuuttajia tavoitellaan hankerahoitteisesti

Monikulttuurista työtä kehitetään hankerahoilla. Valtaosa haastatelluista kulttuurilaitoksista oli parantanut palvelujen saavutettavuutta ja kehittänyt maahanmuuttajien huomioimista hankerahoituksilla. Monet olivat onnistuneet saamaan rahoitusta, jolla rakennettiin verkostoja ja lisättiin maahanmuuttajien osallistamista toiminnan ja sisältöjen suunnitteluun. Moni arveli, ettei monikulttuurisen työtteen kehittäminen olisi ollut mahdollista ilman myönnettyjä rahoituksia. Kääntöpuolena on se, ettei hankkeiden turvin tehtävä työ tule osaksi perustoimintaa. Vaikka hankkeesta jää oppeja, tietoa ja ymmärrystä, rahoituksen päätyttyä toiminta jatkuu harvoin samassa laajuudessa (ks. myös Salgado & Patuzzi 2022).

Kulttuuripalveluiden leikkaukset heikentävät monikulttuurista otetta.

Palveluntarjoajien haastatteluissa nousivat esiin kulttuurialan leikkaukset ja vaikea rahoitustilanne. Resurssien supistuessa uuden testaaminen ja panostukset maahanmuuttajien tavoittamiseen vähenevät. Resurssien supistamisen katsottiin olevan lyhytnäköistä ajatellen kulttuurialan mahdollisuuksia integroida maahanmuuttajia suomalaiseen yhteiskuntaan ja lisätä heidän kiinnittymistään asuinalueilleen.

”

Nää pari kehittämishanketta on ollut ihan ensiarvoisen tärkeitä. Niillä on pystytty kehittämään tätä toimintaa ja saatu se tälle tasolle. (Haast. 9, palveluntarjoajat, kulttuuri- ja kaupunkitapahtumat, Oulu)

”

Olisi ihanaa, kun jostain saisi jotain lisävaroja, että olisi mahdollista sitä kehittää. Varsinkin pienellä porukalla sitä on vaikea irrota ihan kaikkeen. (Haast. 10, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatiot, Vantaa)

”

Mä ajattelin, että hankerahat tai hankkeet on fantastisia alkusysäyksiä, kun saadaan kohdennettua tiettyyn asiaan tekijät ja osaamiset. Mutta kysymys siitä jatkosta on tietysti. En osaa vastata. (Haast. 12, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatiot, Helsinki)

Aina tavoittaminen ei tuota tulosta

Tavoittamisessa tarvitaan rohkeutta ja asennetta. Haastateltujen palveluntarjoajien mukaan maahanmuuttajien tavoittamiseen ja heille suunnattuun työhön vaikuttavat oleellisesti käytössä olevat resurssit. Osan mukaan kyse on pitkälti myös asenteesta ja siitä, että asiaan ymmärretään kiinnittää huomiota. Osa palveluntarjoajista korosti, että maahanmuuttajataustaiset ryhmät tarvitsevat erityistä huomiointia. Osa puolestaan varoitti, ettei maahanmuuttajia tulisi lokeroida liikaa, vaan uudet suomalaiset pitäisi saada mukaan toimintaan muiden kuntalaisten tapaan (ks. myös esim. Saukkonen 2010). Aiemmassa tutkimuksessa on tunnistettu, että maahanmuuttajien huomioiminen palveluissa vaatii erityisesti aluksi herkkyyttä ja huolellista suunnittelua, jotta maahanmuuttajat saadaan mukaan korostamatta kuitenkaan liikaa esimerkiksi kulttuurisia eroja (Salgado & Patuzzi 2022).

Parempi saavutettavuus edellyttää avoimuutta molemmilta osapuolilta. Osa palveluntarjoajista koki, että monikulttuurisen otteen lisääminen ei ole tuottanut toivottua tulosta. Maahanmuuttajayhteisöjä on ollut hankala saada mukaan toimintaan, vaikka heitä on lähestytty ja heille on järjestetty palveluita. Avoimuutta ja halua tutustua uuteen tarvitaan puolin ja toisin.

”

Tarvitaan rohkeutta kohdentaa vahvemmin – ja pitää myös kartuttaa osaamista tekemällä osallistavia menetelmiä ja niiden vakiinnuttamista ja vahvistamista. Kehittämistä on tuotantoprosesseissa, että ne saadaan tukemaan osallistavaa toimintaa. (Haast. 12, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatiot, Helsinki)

”

Haasteena voisin sanoa oikean kohderyhmän saavuttamisen. Vaikka esimerkiksi omakielisiä tai selkokiekisiä kierroksia on järjestetty, niin palvelun pariin ei välttämättä löydetty ja välillä kukaan ei osallistunut kierroksille. (Haast. 23, palveluntarjoajat, museo- ja elämyspalvelut, Tampere)

LUKU 2

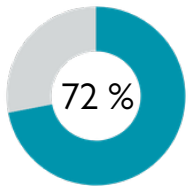
KULTTUURIPALVELUIDEN ROOLI MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISESSA

Nostoja luvusta 2:

- ❖ Enemmistö maahanmuuttajista ajattelee, että osallistuminen kulttuuripalveluihin on auttanut heitä oppimaan suomen tai ruotsin kieltä ja opettanut tuntemaan suomalaista kulttuuria. Lisäksi he kokevat, että kulttuuripalvelut lisäävät oman asuinalueen viihtyvyyttä ja vetovoimaa sekä vahvistavat osallisuuden tunnetta.
- ❖ Palveluntarjoajat ajattelevat, että kulttuuritapahtumilla ja -palveluilla voidaan tukea maahanmuuttajien kotoutumista ja kiinnittää heitä asuinalueille. Kielitaito, yhteisöllisyys, suomalaiseen kulttuuriin tutustuttaminen ja oman identiteetin vahvistaminen mainitaan kulttuuripalveluiden antina. Palveluntarjoajat kuitenkin arvioivat, ettei palvelujen potentiaalia ole saatu täysimittaisesti hyödynnettyä ja tehtävää on vielä paljon.
- ❖ Aineistojen perusteella palveluntarjoajat näkevät kulttuuripalveluiden potentiaalin kotoutumisessa maahanmuuttajia vahvemmin. Maahanmuuttajat arvioivat varovaisemmin palveluiden merkitystä kotoutumisessaan.

2.1 Mikä merkitys palveluilla on maahanmuuttajille?

Maahanmuuttajat oppivat palveluissa suomalaisesta kulttuurista

Kyselyn mukaan yli kaksi kolmesta maahanmuuttajasta on jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämästä: **”Olen oppinut suomalaisuudesta vieraillessani erilaisissa kulttuuritapahtumissa ja -palveluissa”**.

Kulttuuritapahtumissa vieraileminen ja palveluiden käyttäminen opettavat maahanmuuttajille suomalaisia tapoja ja kulttuuria. Kyselyn ja haastatteluiden perusteella palvelut tarjoavat maahanmuuttajille valmiuksia toimia suomalaisessa yhteiskunnassa ja tutustuttavat suomalaiseen kulttuuriin, tapoihin ja arvoihin. Kulttuuriosallistumisella on todettu aiemmissa tutkimuksissa olevan yhteys yhteiskunnalliseen osallisuuteen (esim. Heikkilä 2022, Euroopan komissio 2023).

Etenkin tapahtumien järjestämiseen itse vapaaehtoisina tai harrastajina osallistuneet maahanmuuttajat olivat saaneet hiljaista tietoa suomalaisten tapakulttuurista ja tavoista toimia vuorovaikutustilanteissa. Haastateltujen antamat esimerkit liittyivät muun muassa suomalaisten tapaan kunnioittaa muiden yksityisyyttä ja henkilökohtaista tilaa. Eräälle silmiä avaava esimerkki suomalaisesta arjen tasa-arvosta oli tilanne, jossa kaikkien edellytettiin asemasta riippumatta osallistuvan siivoamiseen tapahtuman jälkeen.

Omaehtoisten kokemusten ohella moni haastatelluista kertoi oppineensa suomalaisesta kulttuurista myös asiakkaan tai kuluttajan roolissa. Eräs haastateltu kertoi, että suomalaisten elokuvien katselu oli väylä omaksua suomalaiseen kulttuuriin ja elämään liittyvää tietoa pehmeästi ja omaan tahtiin.

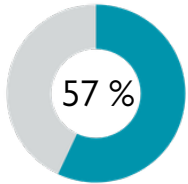
”

Mä olin yksi vuosi kirkossa laulajana ja siellä opiskelin tapoja mitä suomalaiset tekevät ja mitä he arvostavat. (Haast. 2, maahanmuuttaja, nainen, työssäkäyvä)

”

Integration through culture is easier in a way because it's like a soft, you know, it's, I don't know how to convey that... it's easier to sit and watch a Finnish movie with kids and then you get some lessons from that and to remember them and their cultural significance more rather than you are just being told. (Haast. 23, maahanmuuttaja, nainen, työssäkäyvä)

Kulttuuripalvelut voivat auttaa suomen kielen oppimista

Yli puolet kyselyyn vastanneista maahanmuuttajista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että **osallistuminen kulttuuritapahtumiin ja -palveluihin on auttanut oppimaan suomen tai ruotsin kieltä.**

Kulttuuriaktiviteetit ovat osalle paikka syventää suomen kielen osaamista, mutta alussa tarvitaan käännöksiä ja selkosuomea tueksi. Osalle haastatelluista maahanmuuttajista kulttuuritapahtumiin ja -palveluihin osallistuminen tarjosi mahdollisuuksia oppia lisää suomen kieltä. He pitivät hyödyllisenä sitä, että monet tapahtumat ovat suomenkielisiä. Osa haastatelluista korosti kuitenkin, että etenkin Suomeen vasta muuttaneet tai suomen kieltä vielä heikosti puhuvat tulisi huomioida tarjoamalla tietoa muilla kielillä ja selkosuomeksi. Esimerkiksi englanninkielinen viestintä voi auttaa madaltamaan osallistumiskynnystä ja tekemään palveluita tutummiksi. Monikielinen viestintä on haastateltujen mielestä tärkeää erityisesti markkinoinnissa. Suomen kielen roolia ei kuitenkaan tule haastateltujen mukaan oleellisesti vähentää muiden kielten kustannuksella, jotta kieltä pääsee harjoittelemaan.

Useat haastatellut korostivat maahanmuuttajille suunnattujen palveluiden, kuten kielikahviloiden, olevan hyödyllisiä kielen oppimiseksi. Muutamalla haastatellulla oli myönteisiä kokemuksia myös vapaaehtoistyöstä ja työpajoista, joissa he olivat oppineet suomea luontevasti tekemisen kautta. Keskeistä oppimisessa oli tunne siitä, että hitaampaa ja vielä puutteellista kommunikointia suomeksi tuettiin.

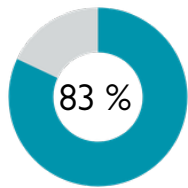
”

*Those events helped [me] a lot to improve the language also. – – If you know at least some basic grammar, so you could learn new words and like [use] the words different ways.
(Haast. 5, maahanmuuttaja, nainen, työssäkäyvä)*

”

Yritän oppia enemmän suomea, joten tavallisesti suosin tapahtumia joissa puhutaan suomea, joten [kulttuuritapahtumiin osallistuminen] ehdottomasti on kehittänyt mun suomen taitoa. – – Esimerkiksi teatteri, näytelmät on erittäin hyviä, koska mun pitää kuunnella ja yrittää ymmärtää mitä ihmiset puhuvat. Myös työpajat on tosi kivoja, koska pitäisi vuorovaikuttaa ihmisten kanssa.
(Haast. I I, maahanmuuttaja, mies, työtön)

Kulttuuripalvelut tukevat lasten ja nuorten osallisuutta

Neljä viidestä kyselyyn vastanneesta maahanmuuttajasta on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että **kulttuuripalvelut ja -tapahtumat ovat tärkeitä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa.**

Kulttuuripalveluiden kohdentaminen perheille tukee maahanmuuttajalasten ja -nuorten hyvinvointia. Maahanmuuttajien haastatteluissa nousi esille perheen merkitys ja halu osallistua kulttuuri-toimintaan koko perheen voimin. Oman lähtömaan kulttuurin tai etnisen ryhmän perhekeskeisyys tai perheen ulkopuolisten verkostojen puute korostavat halua osallistua kulttuuripalveluihin, joihin koko perhe on tervetullut.

Osa haastatelluista arvioi, että koko perheen huomioiminen tukee erityisesti lasten ja nuorten kuulumisen tunnetta, kun he voivat osallistua turvallisesti yhdessä oman perheen kanssa. Lapset ja nuoret hyötyvät myös siitä, että vanhemmat voivat saada kulttuuripalveluiden kautta verkostoja ja henkisiä voimavaroja. Haastatellut tunnistivat myös, että lapsille ja nuorille suoraan suunnatut kulttuuritapahtumat tai osallistuminen kulttuuri-toimintaan on tärkeitä erityisesti sosiaalisten verkostojen rakentamisen ja yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistamisen paikkoina. Luovan toiminnan, kuten tanssin, musiikin tai näyttelemisen avulla myös lapsi voi tulla ymmärretyksi ja osallistua toimintaan tasavertaisesti, vaikka yhteistä kieltä ei vielä olisi (esim. Kalliala ym. 2009).

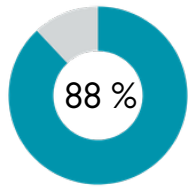
”

Most of the time, the events that I go to, is with my family. So I try to find something for kids and for me, – so we can enjoy, all the family. (Haast. 23, maahanmuuttaja, nainen, työssäkäyvä)

”

[Tämä ei ole] vain aikuisiin liittyvä ongelma, mutta se on myös tärkeää lapselle, että integroituu hyvin. Että heillä on suomalaiset ystävät ja sitten jotakin ehkä tapoja, juhlia. (Haast. 4, maahanmuuttaja, nainen, työssäkäyvä)

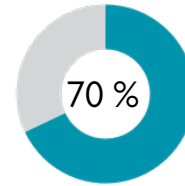
Kulttuuripalvelut lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta ja viihtyvyyttä

Lähes kaikki kyselyyn vastanneet maahanmuuttajat (88 %) ovat täysin tai jokseenkin sitä mieltä, että **kulttuuritapahtumat ja -palvelut lisäävät asuinpaikkakunnan viihtyisyyttä ja vetovoimaa.**

Kulttuuripalvelut tuovat sisältöä vapaa-aikaan ja lisäävät viihtymistä asuinalueella. Myös haastatellut maahanmuuttajat kokivat tapahtumiin osallistumisen herättelevän uusia ajatuksia ja laajentavan omaa perspektiiviä. Osallistuminen auttoi heitä tuntemaan itsensä osaksi ympäröivää yhteisöä ja antoi mahdollisuuden reflektoida omaa elämäntilannetta eri kulttuurien välillä.

” When we share some events or something is happening, we feel we are a part of this society. We are not strange people living alone. (Haast. 16, maahanmuuttaja, mies, turvapaikanhakija)

Kaksi kolmesta kyselyyn vastanneesta maahanmuuttajasta on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä:

”Kulttuuritapahtumissa käyminen on vahvistanut yhteenkuuluvuuden tunnetta muiden paikkakunnallani tai asuinalueellani asuvien kanssa”.

Kulttuuritapahtumat ja -palvelut kiinnittävät maahanmuuttajia paikkakunnalle. Kuten kysely osoittaa, enemmistö maahanmuuttajista arvioi, että kulttuuritapahtumissa käyminen vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta muihin paikkakunnalla asuviin. Näin kulttuuripalvelut vahvistavat yhteisöllisyyttä ja tukevat hyvinvointia. Kulttuuritoiminnan hyvinvointivaikutusten ja sosiaalisen pääoman rakentumisen onkin todettu tukevan kotoutumista (esim. Clini 2019). Jotkut haastatellut arvioivat, että kulttuuritapahtumat voivat parhaimmillaan tarjota luontevan väylän esimerkiksi syventää vuorovaikutusta suomalaisten kanssa, sillä puheenaiheita on helppo löytää ja keskustelulle on tilaa ja aikaa.

” Plus, [an important thing about a cultural event is that] you get a chance to talk to [Finns]. Because in day-to-day life when you meet someone, you don't actually talk, but in an event you get to talk to them. (Haast. 12, maahanmuuttaja, nainen, työtön)

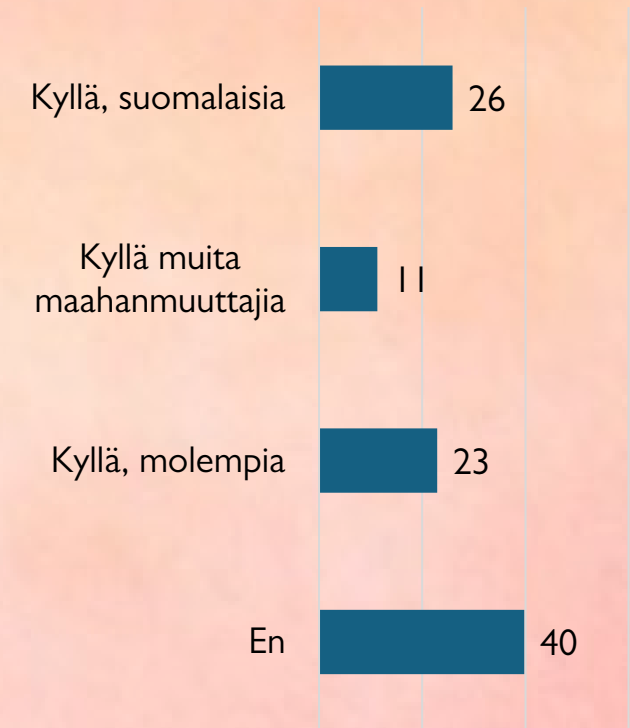
Kulttuuripalveluista ja -tapahtumista löytyy myös ystäviä ja tuttavias

Kulttuuripalvelut ja -tapahtumat auttavat luomaan verkostoja. Kyselyn perusteella monet maahanmuuttajat ovat löytäneet kulttuuripalveluiden ja -tapahtumien kautta uusia ystäviä tai tuttavias (kuvio 2). Vastaajien tausta vaikuttaa: ne, jotka puhuvat hyvin suomea, ovat löytäneet useammin suomalaisia ystäviä tai tuttavias. Ne, joiden suomenkielentaito on heikko tai jotka eivät puhu suomea lainkaan, ovat löytäneet useammin ystävikseen tai tuttavikseen muita maahanmuuttajia.

Kysely ei kerro, onko kontakteissa kyse pääasiassa kiinteiden ystävyysuhteiden muodostamisesta vai pinnallisemmista tuttavuuksista, mutta kysyttäessä, kuinka tärkeitä kulttuuripalveluiden kautta syntyneet verkostot vastaajille ovat, enemmistö arvioi, että ne ovat erittäin tai jokseenkin tärkeitä. Kotoutumisen kannalta sosiaaliset suhteet etenkin kantaväestöön kuuluvien kanssa ovat oleellisia (esim. Pitkänen 2019).

Tilaisuuden luonne näyttääkin vaikuttavan mahdollisuuksiin löytää uusia kontakteja. Pienimuotoiset, vuorovaikutteiset ryhmätapahtumat, kuten kielikahvilat, työpajat tai vapaaehtoistyöporukat koettiin hyväksi tutustumisen paikoiksi.

Kuvio 2. Oletko saanut uusia ystäviä tai tuttavias kulttuuri- tai tapahtumapalveluiden kautta? (maahanmuuttajat, n= 397, %)

Vieraskielisille suunnatuissa kulttuuripalveluissa maahanmuuttajat ovat usein tekemisissä keskenään

Osalla haastateltavista oli tapahtumien kautta syntyneitä, ajan myötä syventyneitä kontakteja suomalaistaustaisiin. Yleensä kontaktit olivat syntyneet tapahtumissa, joissa oli sekä suomalaisia että ulkomaalaisia, kuten opiskelijoille suunnatuissa tapahtumissa tai vapaaehtoistyössä.

Monelle haastatellulle maahanmuuttajalle kulttuuripalveluiden kautta oli kuitenkin löytynyt vertaiskontakteja ennen kaikkea muista maahanmuuttajista. Ongelmaksi kuitenkin koettiin, että useimmiten niissä kohtaa vain vähän suomalaistaustaisia, ja nimenomaan suhteiden luomista kantaväestöön pidettiin tärkeänä yhteiskuntaan kiinnittymisen kannalta.

Osalle haastatelluista tällaisissa tapahtumissa tärkeäksi kontaktiksi ja linkiksi suomalaiseen yhteiskuntaan olikin muodostunut esimerkiksi suomalaistaustainen ryhmänvetäjä, eivät tilaisuudessa tai tapahtumassa vierailleet suomalaiset.

”

But you are not providing any opportunities where the new ones interact with the natives that are here already. So it's that kind of, we are understanding the culture, but we are not having enough mingling with the people whose culture it is.
(Haast. 24, maahanmuuttaja, nainen, työssäkäyvä)

”

It's not about [making] the events more attractive [to immigrants]. It's about breaking the gap of "us" and "them". Finns still have a lot to learn, unfortunately.

(Kyselyn avovastaus, maahanmuuttaja, nainen, työssäkäyvä)

Kulttuuripalvelut tulevat maahanmuuttajille tutuksi kotoutumisen edetessä

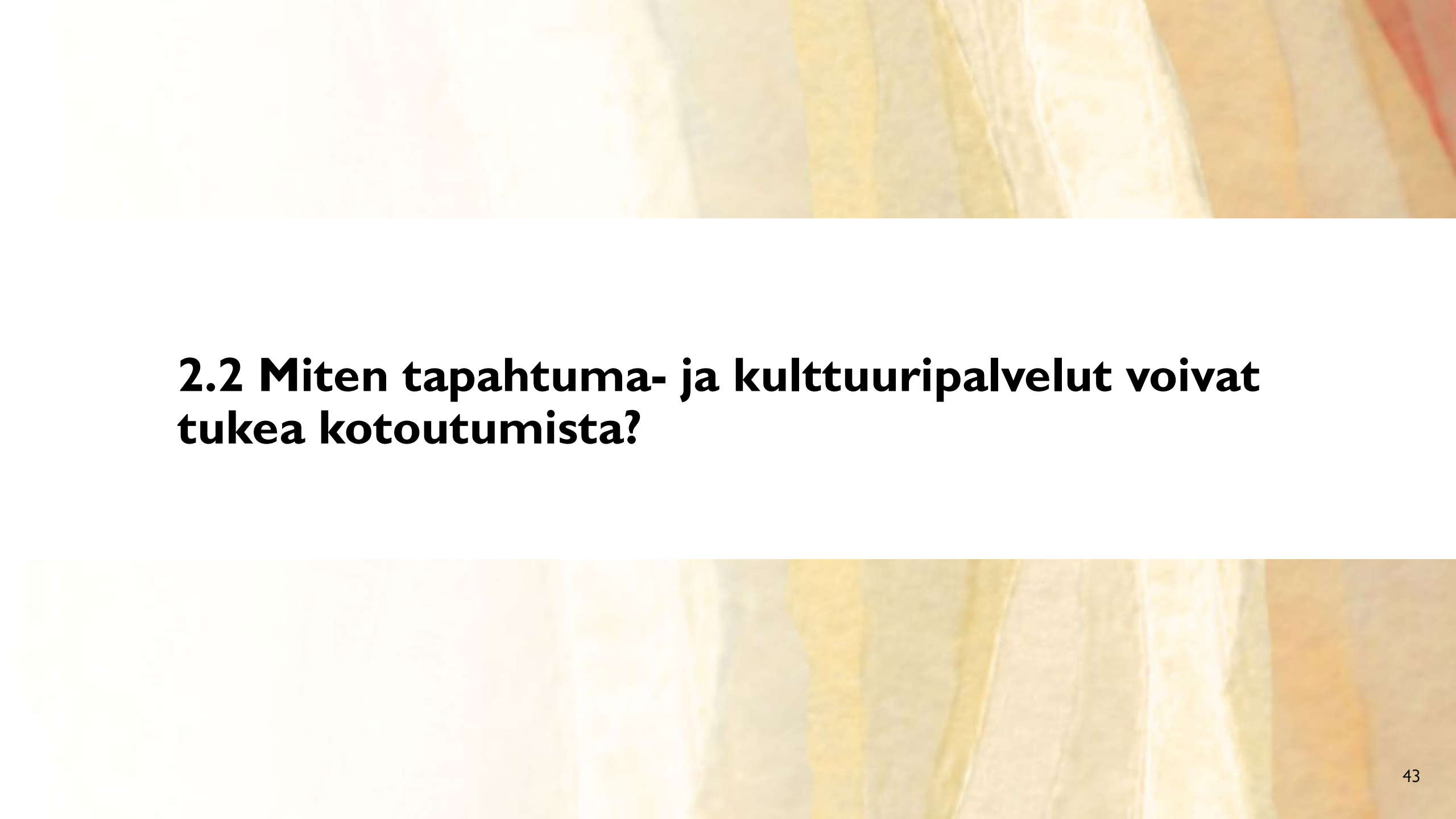
Kulttuuripalveluiden merkitys korostuu pidempään maassa olleilla. Moni haastateltu maahanmuuttaja arvioi löytäneensä kulttuuripalvelut vasta asuttuaan Suomessa pidemmän aikaa. Erään haastateltavan mukaan arjessa oli ensimmäisinä vuosina niin paljon muuta opittavaa ja järjesteltävää, että kulttuuritapahtumien merkitys jäi vähäiseksi. Joillekin haastatelluille kulttuuripalvelut olivat tulleet tutuiksi esimerkiksi siinä vaiheessa, kun he olivat löytäneet työn kautta verkostoja, tietoa ja myös seuraa kulttuuritapahtumiin. Myös aiempi tutkimus on antanut viitteitä siitä, että kotoutumisen eteneminen on yhteydessä maahanmuuttajien suurempaan todennäköisyyteen osallistua kulttuuriaktiviteetteihin (Bertacchini ym. 2022).

Kulttuuritapahtumat auttavat torjumaan yksinäisyyttä ja tuntemaan itsensä osaksi yhteisöä. Osa haastateltavista arvioi, että kulttuuripalveluiden merkitys korostuu erityisesti niillä maahanmuuttajilla, joilla ei vielä ole verkostoja Suomessa ja jotka kokevat ulkopuolisuutta. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat haastatellut, jotka eivät olleet mielestään vielä kiinnittyneet kovin hyvin suomalaiseen yhteiskuntaan, kuvasivat pyrkineensä lievittämään yksinäisyyttään osallistumalla kulttuuritapahtumiin ja -palveluihin.

” *I think the integration is the main issue. People I know, that are not integrated – they don't use the culture events.* (Haast. 1, maahanmuuttaja, mies, työssäkäyvä)

” *Ehkä 3 vuotta sitten [löysin kulttuuritapahtumiin] – tiedätkö alussa kaikki oli niin uutta mulle. Vain sitten myöhemmin [ne tulivat tutuksi].* (Haast. 2, maahanmuuttaja, nainen, työssäkäyvä)

” *Maahanmuuttajataustaisilla ihmisillä, meillä on yksinäisyyttä. Esimerkiksi muutin tänne Suomeen yksin ja mulla ei ole yhtään perhettä täällä. Maahanmuuttajille on tärkeää, että on tilaisuuksia kohdata ihmisiä.* (Haast. 11, maahanmuuttaja, mies, työtön)

2.2 Miten tapahtuma- ja kulttuuripalvelut voivat tukea kotoutumista?

Palveluntarjoajat tunnistavat mahdollisuutensa maahanmuuttajien kotoutumisessa

Kulttuuripalvelut suomalaisen yhteiskunnan tulkkeina. Palveluntarjoajat kokevat haastateltujen maahanmuuttajien tavoin, että kulttuuri tarjoaa erinomaisen väylän tutustua suomalaiseen yhteiskuntaan. Erilaisten kulttuuripalvelujen ja -tuotteiden kautta maahanmuuttajat voivat saada kosketuksen suomalaisiin tapoihin ja arkeen. Palveluntarjoajien mukaan kulttuuripalvelut tukevat kotoutumista myös tarjoamalla kohtaamispaikkoja sekä kielipalveluja.

Taide- ja kulttuurikokemukset voivat lisätä kuulumisen tunnetta ja vahvistaa omaa etnistä identiteettiä. Kulttuurin saralla liikutaan erityisesti kahdensuuntaisen kotoutumisen alueella (ks. esim. Kettunen 2020; Saukkonen 2010). Kahdensuuntaisella kotoutumisella tarkoitetaan sitä, että sekä maahan muuttaneet että vastaanottava yhteiskunta sopeutuvat toisiinsa.

Palveluntarjoajien haastatteluissa korostui erityisen vahvana ajatus siitä, että osallistuminen kulttuuripalveluihin vahvistaa tunnetta suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumisesta. Kulttuuripalveluiden katsottiin kuitenkin myös tarjoavan kaksisuuntaisen foorumin kulttuurien kohtaamiselle. Paikallisesti järjestettävien kulttuuritapahtumien ja kulttuurilaitosten teematapahtumien arvioitiin vahvistavan maahanmuuttajien identiteettiä luomalla mahdollisuuksia esitellä omaa kulttuuritaustaa ja tutustuttamalla kantasuomalaisia vieraan kulttuurin tapoihin.

” Siellä on valtava potentiaali, täähän on mahdollisuus pikakelauksella tunnetasolla sukeltaa elämyksiin, ehkä ymmärtää jopa muita suomalaisia. Katson esittävän taiteen kautta, niin siellä on myös valtava mahdollisuus siihen, että kokee, että oon osa tätä porukkaa jotka istuu täällä ja seuraa esitystä tai tapahtumaa, vaikkei ihan kaikkea ymmärtäisikään. (Haast. 17, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatio, Helsinki)

” Kulttuuriseikkailu maahanmuuttaneille, semmoinen pientapahtuma, max. 50 osallistujaa, että pystyy kertomaan omasta kulttuuristaan – – vaikka tanssin tai laulujen kautta. Vetäjät ovat maahanmuuttajia. (Haast. 8, palveluntarjoajat, monikulttuurisuuspalvelut, Oulu)

” As volunteers, we got the chance to suggest events from our cultures. So yeah, there were some events from my culture, like there was a lantern making event. – – So I actually felt really welcomed here. (Haast. 12, maahanmuuttaja, nainen, työtön)

Oman kulttuurin huomioiminen on auttanut vaalimaan yhteyttä omiin juuriin ja tulemaan näkyväksi

Kulttuuritoiminta antaa välineitä tuoda esiin erilaisia taustoja ja tarinoita.

Palvelutarjoajien tavoin myös maahanmuuttajat tunnistivat kaksisuuntaisen kulttuurisen vuorovaikutuksen tärkeyden. Oman kulttuurin ja kielen ylläpitämisen nähdään myös virallisesti kuuluvan osaksi kotoutumista suomen kielen oppimisen ja kulttuuriin tutustumisen ohella (esim. Kettunen 2020).

Haastatteluiden perusteella oman kulttuurin, tapojen tai juhlaperinteiden ylläpito on osalle maahanmuuttajista tärkeä keino vaalia omia juuria. Jotkut näkivät sen myös tavaksi välittää tietoa omasta kulttuuritaustasta lapsilleen, jotka olivat joko muuttaneet Suomeen hyvin pieninä tai syntyneet Suomessa (ks. myös Joronen 2009).

Osa haastatelluista maahanmuuttajista koki, että osallistava kulttuuritoiminta, kuten taidenäyttelyn tuottaminen tai omasta taustasta kirjoittaminen ja kirjoitusten jakaminen, oli auttanut heitä tulemaan huomatuksi ja kuulluksi ihmisenä.

Omaa kulttuuria halutaan tuoda tutuksi kantaväestölle. Esimerkiksi ruokakulttuurin, juhlien ja taiteen esittämisen arvioitiin tekevän omaa taustaa tutummaksi ja tuovan mahdollisesti iloa ja uusia elämyksiä kantaväestölle.

”

As you don't have any family here, it feels like more like home. So, you know, you have people with similar interests, similar background, similar language. So it feels more like home, yeah.
(Haast. 13, maahanmuuttaja, mies, opiskelija)

”

I think there should also be opportunity for the natives, for the major group people, to learn about the minor group people as well. - - You learn something from us, and you teach us something. It's like, of course, let's evolve together. Now we are in this situation, now let's evolve together.
(Haast. 24, maahanmuuttaja, nainen, työssäkäyvä)

”

So [composing a poem for an event] was a great experience because it's the first time I joined – – in the culture sector that I thought – – the community is ready to hear what are our thoughts.

(Haast. 20, maahanmuuttaja, nainen, työtön)

Kulttuuri rakentaa siltaa yhteiskuntaan ja auttaa vaikeiden asioiden käsittelyssä

Voiko kulttuuri toimia porttina suomalaiseen yhteiskuntaan? Moni haastateltu palveluntarjoaja tunnisti seikan, joka tuli esiin myös maahanmuuttajien haastatelussa: kulttuurilaitokset eivät ole hiljattain maahan tulleille ensisijaisia käyntikohteita. Poikkeuksena mainittiin kirjastot, joita kuvattiin ”porttina suomalaiseen yhteiskuntaan”. Palveluntarjoajat näkivät kirjastot lähes yhtä tärkeinä maahanmuuttajille kuin viranomaisasioinnin, mutta selvästi myönteisempinä ja helpommin lähestyttävämpinä. Myös maahanmuuttajat pitivät kirjastopalveluita mielekkäinä ja hyödyllisinä maahan asettaessa. Erityisesti henkilökohtainen, epävirallinen apu ja neuvonta esimerkiksi asioiden hoitamisessa koettiin myönteisenä.

Kulttuuri voi integroida ilman kieltä ja lisätä hyvinvointia. Palveluntarjoajat liittivät kulttuuripalveluiden ja -tapahtumien erityisen vahvuuden kotoutumisessa siihen, että osa kulttuurimuodoista ei ole sidottu kieleen. Taide, tanssi ja musiikki ovat esimerkkejä rajattomista ja ei-kieleen sidotuista kulttuurikokemuksista, joista voidaan nauttia ilman yhteistä kieltä. Kulttuurin voimana nähtiin myös sen kyky auttaa vaikeiden tunteiden käsittelyssä (ks. myös esim. Fancourt ym. 2019, Heikkilä ym. 2026, Koivisto & Tähti 2024). Monella Suomeen tulleella on taustallaan haavoittavia kokemuksia, ja taide koettiin väyläksi käsitellä ja jakaa niitä muiden kanssa. Näin kulttuurin nähtiin lisäävän hyvinvointia.

”

Kirjasto toimii eräänlaisena porttina suomalaiseen yhteiskuntaan todella monen maahanmuuttajan tapauksessa, sillä silloin kun he saapuvat Suomeen, he kokee poliisin, kun heidän täytyy käydä rekisteröitymässä ja Kela on ehkä se toinen ja ne ei ole kovin miellyttäviä paikkoja ehkä, mut sit se kolmas on se kirjasto. Meillä on paljon sellaisia palveluja, jotka helpottavat heidän arkea. (Haast. 21, palveluntarjoajat, kirjastopalvelut, Vantaa)

”

Maahanmuuttajilla varmaan suurella osalla on traumaattisia kokemuksia, vieraassa kulttuurissa ollaan, niin kyllä se taide ja kulttuuri tuo sitä helpotusta elämän kriiseihin. (Haast. 16, palveluntarjoajat, museo- ja elämyspalvelut, Kuopio)

Kulttuuripalveluilla on hyödyntämätöntä potentiaalia maahanmuuttajien kotoutumisessa

Kohtaaminen kiinnittää ja kotouttaa. Haastatellut palveluntarjoajat olivat yksimielisiä siitä, että kulttuuripalveluilla on paljon hyödyntämätöntä potentiaalia maahanmuuttajien integroimisessa. Palveluilla on mahdollisuuksia kiinnittää uusia suomalaisia asuinalueilleen. Palveluissa tunnistettiin, että toisinaan kotoutumisen kannalta kulttuurikokemusta merkityksellisempää voi kuitenkin olla aito kohtaaminen ja huomioiduksi tuleminen. Osa kulttuurilaitoksista halusi panostaa yleisötyössä erityisesti kohtaamiseen ja koulutti henkilökuntaa kulttuuritulkeiksi, jotta vieraskieliset ryhmät tuntevat itsensä tervetulleiksi.

Maahanmuuttajien huomioiminen voi olla elinvoimatekijä ja jopa kohtalonkysymys. Suomi monikulttuuristuu ja monissa kaupungeissa vieraskielisten osuus väestöstä on jo merkittävä. Kulttuuripalveluiden tarjoajat tunnistivat, että maahanmuuttajat ovat tärkeä osa tulevaisuuden asiakaskuntaa. Osa palveluntarjoajista painotti monikulttuurisuutta myös alueen elinvoiman ja pitovoiman näkökulmasta. Muualta Suomeen muuttaneiden kiinnittymisessä viihtyminen ja mielekäs tekeminen ovat olennaisia. Kulttuuripalvelut voivat tätä kautta vahvistaa alueen vetovoimaa ja lisätä paikallisten yritysten työvoiman saatavuutta.

”

Mä näen, että [maahanmuuttajat] kokivat, että heidät otetaan mukaan ja he kuuluu meidän yhteisöön. He ovat nähneet aikaisemmin et he ovat ulkopuolisia ja ovat siihen pieneen omaan yhteisöön kiinnittyneet, mut kun järjestettiin kaupungin juhlavuoden tapahtuma ja he oli tärkeänä osana siellä, niin monet sanoi: ”kiitos kun pyysitte tekemään tällaista”. Et se oli heille tosi tärkeetä ja ykskin sanoi, että se oli hänen paras päivänsä Suomessa. (Haast. 11, palveluntarjoajat, kulttuuri- ja kaupunkitapahtumat, Kuopio)

”

Jos katsoo ihan raakaa faktaa, niin Tampereella ei-suomenkielisten osuus väestöstä on kasvava kuitenkin, että kyllä kulttuurilaitosten pitää siihen yhteiskunnan muutokseen muiden toimijoiden ohella vastata. (Haast. 7, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatiot, Tampere)

LUKU 3

HYVIÄ ESIMERKKEJÄ – MITÄ TOIMIVIA KÄYTÄNTÖJÄ ON MAAHANMUUTTAJIEN OSALLISTAMISEKSI?

Nostoja luvusta 3:

- ❖ Kulttuurilaitoksilla on käytössään monenlaisia konsepteja, joilla pyritään huomioimaan maahanmuuttajia. Osassa laitoksista toimintamallit ovat vakiintunut osa perustoimintaa, kun taas toisissa ne liittyvät vain tietyn projektin toteuttamiseen.
- ❖ Toimintamalleilla pyritään osallistamaan maahanmuuttajia sisältöjen suunnitteluun, esimerkiksi monikulttuurisuusagenttien, ideointityöpajojen ja osallistavien suunnitteluryhmien avulla.
- ❖ Kynnystä kulttuuripalveluihin madalletaan myös esimerkiksi kulttuurikaveri- ja Kaikukortti-toiminnalla sekä kutsumalla maahanmuuttajia palveluihin selkokielisten kierrosten, kulttuurioppaiden ja kulttuuriopastuksen avulla.
- ❖ Maahanmuuttajille suunnattujen toimintamallien ohella oleellista on, että kulttuurilaitokset ovat avoimia uuden edessä: maahanmuuttajien integrointi palveluihin edellyttää avoimuutta ja oppimista.

Kaikukortti-toimintaa ja selkosuomea

Alennetut pääsymaksut ovat keino lisätä saavutettavuutta. Saavutettavuus (kieli, tieto ja hinta) on lähtökohta sille, että yleisö - mukaan luettuna maahanmuuttajat - löytää kulttuuripalvelut. Haastatelluilla palveluntarjoajilla oli hyviä kokemuksia siitä, että panostus saavutettavuuteen on lisännyt kävijöiden määrää. Ajankohtaan sidotut alennetut pääsymaksut tai maksuttomat päivät ovat heidän mukaansa toimivia tapoja lisätä niiden kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten kävijöiden määrää, joille korkeat pääsymaksut ovat este osallistumiselle. Myös *Kaikukortti*-toiminta, jossa taloudellisesti heikommassa tilanteessa oleva henkilö saa maksuttomia pääsylippuja ja kurssipaikkoja kulttuuripalveluihin ja -tapahtumiin, nähtiin hyvänä tapana lisätä yhdenvertaisuutta niin kantasuomalaisten kuin myös maahanmuuttajien keskuudessa. Lisäksi ilmaistapahtumat ja maksuttomien tilojen tarjoaminen kulttuurilaitoksissa tunnistettiin väyläksi lisätä osallistumista.

Selkosuomi, tulkkaukset ja mahdollisuus kielen oppimiseen laajasti käyttöön.

Useat kulttuurilaitokset käyttävät viestinnässään suomen ja englannin ohella myös selkosuomea. Selkosuomeksi toteutetut kierrokset ja esitykset on otettu ohjelmistoihin helpottamaan vieraskielisten osallistumista. Myös kielen oppimiseen keskittyvät tapahtumat, esim. kielikahvilat ja yhteiset lukutilaisuudet, ovat hyviä esimerkkejä kielitaitoa vahvistavista avauksista. Useilla haastatelluilla maahanmuuttajilla oli niistä myönteisiä kokemuksia.

Osa kulttuurilaitoksista oli ottanut käyttöön myös englanninkieliset tekstitykset tai mobiilisovelluksen kautta toteutettavan tulkkauksen, jolloin kulttuuriesityksen seuraaminen vieraskielisille helpottuu.

”

Jos [tapahtuma] on ilmainen, se houkuttelee – –. Jos pitää maksaa, se on eri asia, koska rehellisesti sanottuna maahanmuuttajilla ehkä ei ole paljon tuloja, koska jotkut ovat työnhakijoita tai yksi ihminen perheessä työskentelee. Tällaiset tekijät vaikuttaa paljon osallistumiseen. (Haast. 4, maahanmuuttaja, nainen, työssäkäyvä)

”

Se mikä tukee sitä kotouttamista, niin kaiken A ja O on se kieli. Meillä on hyvin laajasti erilaisia kielen oppimista tukevia konsepteja. Meillä on esimerkiksi kielikahviloita – – ne ovat olleet todella suosittuja, ne on aina tupa ihan täynnä. Meillä on yhteistyökumppanin vetämänä tällainen “Luetaan yhdessä” konsepti, sekin on ollut todella suosittu. (Haast. 21, palveluntarjoajat, kirjastopalvelut, Vantaa)

Maahanmuuttajat näkyviin palveluissa

Maahanmuuttajat mukaan tapahtumien suunnitteluun. Maahanmuuttajien näkökulmasta olennaista on, että maahanmuuttajia osallistetaan palveluiden tai tapahtumien suunnitteluun. Myös kulttuurilaitosten edustajat tunnistivat, että moninaisuus ei vielä näy riittävästi yleisössä eikä ohjelmistojen suunnittelussa tai esiintyjäkaartissa. Usein tutut rutiinit ja jäykät toimintamallit jättävät suunnittelu- ja ideointivaiheessa monikulttuurisen näkökulman varjoonsa. Maahanmuuttajia osallistavat ryhmät ohjelmistojen suunnitteluprosessissa ovat toimiva esimerkki siitä, kuinka tuotantoon voidaan tuoda aidosti monikulttuurisia näkökulmia ja maahanmuuttajayhteisöjä kiinnostavaa sisältöä ja saavutettavuutta lisääviä käytäntöjä. Kuulumisen tunteen vahvistamiseksi on olennaista, että maahanmuuttajat kokevat kulttuurin omakseen.

Monikulttuurisuusagentit valtavirraksi. Osa haastatelluista kulttuurilaitosten edustajista hyödynsi monikulttuurisuusagentteja ja mainitsi ne keinona lisätä monimuotoista sisältöä. Kyse on asiantuntijoista, jotka auttavat museoita, teattereita, kirjastoja, festivaaleja ja muita kulttuuritoimijoita tekemään toiminnastaan moninaisempaa, yhdenvertaisempaa ja saavutettavampaa eri kieli- ja kulttuuritaustaisille ihmisille. Usein henkilöllä itsellään voi olla monikulttuurinen tausta. Haastattelujen perusteella käytäntö ei kuitenkaan ole vakiintunut kulttuuripalvelujen kentällä.

” A good example of a cultural service or event is one that is co-created with people from immigrant backgrounds, rather than planned only for them. In my experience, events are most successful when immigrants themselves are involved in planning and decision-making. This ensures that their cultural needs, preferences, and sensitivities are genuinely understood and respected. (Kyselyn avovastaus, maahanmuuttaja, nainen, opiskelija)

” Esimerkiksi esiintyjävalinnoissa pohditaan representaatiota, että kaikki esiintyjät eivät olisi valkoisia, kantasuomalaisia tai mikä vielä pahempaa, valkoisia kantasuomalaisia miehiä. Pienemmillä paikkakunnilla kun katsoo festivaaleja, niin näyttää edelleen 80-luvulta tässä mielessä. (Haast. I, palveluntarjoajat, kulttuuri- ja kaupunkitapahtumat, Tampere)

Yritykset, järjestöt, kulttuuripalvelut ja maahanmuuttajayhteisöt yhteistyöhön

Ideointityöpajat vahvistamaan monikulttuurista yhteistyötä. Maahanmuuttajien, kuten muidenkin kävijöiden tavoittamisessa ydinasia on, että sisältö kiinnostaa kohderyhmää. Oleellista on, että maahanmuuttajayhteisöillä olisi väyliä ehdottaa sisältöjä esityksiin. Osa haastatelluista palveluntarjoajista mainitsi esimerkkinä yhteiset ideointityöpajat, joihin kutsutaan tapahtuma- ja kulttuuripalveluiden tarjoajat ja maahanmuuttajayhteisöt. Monissa kaupungeissa maahanmuuttajien kanssa töitä tekevät kulttuuritalot toimivat liimapintana kulttuurilaitosten ja maahanmuuttajayhteisöjen välillä ja niitä kannattaa hyödyntää maahanmuuttajayhteisöjen tavoittamisessa.

Yhteistyö yritysten ja eri toimijoiden kesken käyttöön. Palveluntarjoajien haastatteluissa nousi esiin maahanmuuttajille suunnatut tapahtumat, joissa eri sektorien toimijat pyrkivät yhdessä edistämään palveluiden tunnettuutta. Hyvänä esimerkkinä mainittiin suuren yrityksen organisoima maahanmuuttajataustaisille ja kansainvälisille osaajille suunnattu tilaisuus, johon osallistui alueen toimijoita: yrityksiä, kulttuuritoimijoita (teattereita, museoita, kulttuuritaloja) ja kaupungin kotoutumisesta vastaavien palveluiden edustajia. Toimintamallilla saavutetaan monia etuja: se palvelee työelämän hyötyjä tuomalla kansainvälisiä osaajia ja yrityksiä yhteen ja edistää maahanmuuttajien kiinnittymistä ja viihtymistä alueella tarjoamalla mahdollisuuden tutustua alueen palvelutarjontaan.

”

Ja kyllä mä ajattelen, että juuri se, että saataisiin tekijöiksi eri taustaisia ihmisiä olisi tosi tärkeätä, että saadaan semmoista omistajuuden kokemusta niistä palveluista, niin se edistää sitten mukaantuloa ja mukana pysymistä monelta kantilta. (Haast. 6, palveluntarjoajat, kulttuuri- ja kaupunkitapahtumat, Tampere)

”

Silloin kun maahanmuuttajat näkee, että tässä on maahanmuuttajien ”mausteet” mukana, mutta kun ne tulee ja löytää esimerkiksi tapahtuman tai jotakin tällaista kulttuuria tai kotoutumissuunnitelma tehdään suomalaisella tavalla, se ei mene läpi maahanmuuttajalle. Hukataan aikaa ja rahaa. Kannattaa ottaa maahanmuuttajat mukaan, ainakin sä hyödyt. (Haast. 17, maahanmuuttaja, mies, työssäkäyvä)

Kulttuuri tutuksi maahanmuuttajille

Kulttuuri tutuksi pienestä pitäen. Haastatteluissa nousi esiin erilaisia toimintamalleja, joilla maahanmuuttajia ja kulttuuria saatetaan yhteen. Osalla tarkastelluista kaupungeista, kuten Vantaalla ja Helsingissä, järjestetään Kulttuurilapsi- ja kulttuurikummitoimintaa, jossa lapsille tarjotaan varhaisesta iästä alkaen säännöllisiä ja maksuttomia kulttuurielämyksiä yhdessä läheisen aikuisen kanssa. Kaupungeilla on omat mallinsa toiminnan toteuttamiseen, mutta perusajatus on sama: neuvolat kontaktoivat maahanmuuttajataustaisia perheitä ja kannustavat heitä tutustumaan kulttuuripalveluihin. Useat haastatelluista palveluntarjoajista olivat mukana toiminnassa ja tuottivat palveluja näille perheille.

Maahanmuuttajia koyleisöön ja kenraaliharjoituksiin. Osa haastatelluista kulttuurilaitoksista teki yhteistyötä kotoutumispalveluiden kanssa ja kutsui maahanmuuttajataustaisia ryhmiä koyleisöiksi esimerkiksi kenraaliharjoituksiin. Vierailujen yhteydessä järjestettiin usein myös selkosuomenkielisiä kulttuurikierroksia, joissa kerrottiin kulttuurituotteesta ja käyttäytymisetiketistä.

Toimintamalli hyödyttää molempia osapuolia: kulttuurilaitokset saavat tarvitsemaansa koyleisöä, ja maahanmuuttajataustaiset ryhmät pääsevät tutustumaan kulttuuriin turvallisessa pienryhmässä. Samalla he oppivat suomalaisissa kulttuurilaitoksissa toimimisen käytäntöjä. Haastattelujen perusteella toimintamalli on saanut kiitosta.

”

Kulttuurin kummilapset, siinä kutsuminen menee neuvolapalveluiden kautta – lapsille suunnataan se ohjelma, mutta se on tosi vahvasti myös aikuisille väylä erilaisten kulttuuritapahtumien pariin. (Haast. 12, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatiot, Helsinki)

”

I went to [a theater] even if I don't understand, but it's because, there is like a translator, they just want to know how the service is as a whole, so I'm like a critic there - -, I will watch and then they will give some questionnaire, so if there would be something like that in the [future], for example. (Haast. 20, maahanmuuttaja, nainen, työtön)

Kulttuurioppaat ja kulttuurikaverit käyttöön

Kulttuurioppaat palveluiden kynnystä madaltamaan. Palveluntarjoajien haastatteluissa nousi esiin myös muita malleja, joilla maahanmuuttajien kynnystä tapahtuma- ja kulttuuripalveluiden piiriin voidaan madaltaa. Joillakin kulttuurilaitoksilla oli käytössä *Kulttuuriopas*-toimintamalli, jossa vapaaehtoisia maahanmuuttajataustaisia tai monikielisiä henkilöitä koulutetaan kulttuurioppaiksi. He esittelevät museoita, näyttelyitä tai muita kulttuuripalveluja omalla kielellään tai kulttuurisensitiivisesti.

Kulttuurikaveritoiminta voi houkutella kulttuurin ääreen. Osa haastatelluista palveluntarjoajista mainitsi kulttuurikaveri-konseptin, jossa vapaaehtoinen seuralainen lähtee mukaan kulttuuritapahtumaan henkilön kanssa, kun yksin osallistuminen on vaikeaa tai kynnys on korkea. Kulttuurikaveri tekee kulttuurista saavutettavampaa: hän voi lähteä maahanmuuttajataustaisen henkilön seuraksi esimerkiksi museoon, näyttelyyn, teatteriin tai konserttiin. Haastateltavien mukaan kulttuurikaveritoiminta tukee kielitaidon kehittymistä ja lisää kohtaamisia eri kulttuuritaustoista tulevien ihmisten välillä.

”

Meillä on semmoinen kulttuuriopas-ohjelma [kulttuurilaitoksen kanssa]. Omalla kielellä voi kertoa taideteoksesta, kun on vaikea ymmärtää niitä taideteoksia, jos ei ole omalla kielellä. Viime vuonna meillä oli kiinaa, filippiinien kieltä, ukrainan kieltä, saksa, japani tarjolla, sri lanka. (Haast. 8, palveluntarjoajat, monikulttuurisuuspalvelut, Oulu)

”

Toimintamuotona kulttuurikaveritoiminta, jossa maahanmuuttajat toimii kulttuurikavereina toisille. He voivat tulla itse ensin yhdessä kaverin kanssa käymään näyttelyssä ja sen jälkeen voi maahanmuuttaja itsekin toimia kulttuurikaverina, jolloin hän voi kutsua niitä omia kavereitaan käymään siellä taidenäyttelyssä, eliikkä pyritään sillä tavalla madaltamaan tietoisesti niitä kynnyksiä.

(Haast. 9, palveluntarjoajat, kulttuuri- ja kaupunkitapahtumat, Oulu)

Kulttuuria ihmisten keskelle ja asuinalueille

Kulttuuri jalkautuu asuinalueille. Haastatellut palveluntarjoajat kertoivat esimerkkejä, joissa kulttuuritoimija tekee yhteistyötä kaupungin aluehankkeiden kanssa ja jalkautuu asuinalueille. Tämä koettiin hyväksi tavaksi saada maahanmuuttajia kulttuurin pariin heille luontevassa ympäristössä. Hankkeita on suunnattu ikäihmisille tai tietyille erityisryhmille, mutta yhteistä on se, että toiminnassa on mukana vieraskielinen henkilö, joka on tehnyt asukkaiden tavoittamisesta helpompaa.

Kulttuurilaitosten ympäristöt kohtaamispaikoiksi. Osa haastatelluista kulttuurilaitoksista tunnisti toimintaansa liitetyn elitistisen leiman, josta pyritään eroon järjestämällä kulttuurilaitosten ympäristössä väestöä houkuttelevaa toimintaa. Kulttuurilaitosten ympäristöjä muutettiin kohtaamispaikoiksi, joissa voi viettää aikaa ja tavata muita ihmisiä. Tarkoituksena on luoda merkityksellisiä hetkiä ja muistuttaa, että kulttuuri voi olla mukana rakentamassa niitä. Tällä halutaan madaltaa osallistumisen kynnystä ja välittää viestiä siitä, että kulttuuri on tarkoitettu kaikille väestöryhmille, myös niille, joille kulttuuripalvelut ovat uusi asia.

”

Se ei voi mennä niin, että me tullaan ylhäältä, että me tultaisiin nyt tämmöiseen kulttuuritoiminnan kanssa, vaan se menee niin päin, että mennään sinne verkostoon. Sitten me tutustutaan ihmisiin ja siihen alueeseen ja vähän niinku haistellaan, että mitä tänne kaivattaisiin – – ja sitten verkoston kautta ruvetaan rakentamaan sitä toimintaa. (Haast. 17, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatiot, Helsinki)

”

Pyritään aktivoimaan meidän lähiympäristöä viihtyisäksi alueeksi, missä ihmiset voivat kohdata ja hengaila ja luoda merkityksellisiä paikkoja kaupunkitilasta, jotka on meidän talon ympärillä meidän tontilla. (Haast. 12, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatiot, Helsinki)

Uuden oppimista puolin ja toisin

Kulttuuriopastusta ja ohjausta tarvitaan. Osa palveluntarjoajista painotti, että eri kulttuureista tulevat voivat kokea tietyt kulttuurituotteet vieraiksi eikä heille ole itsestään selvää, kuinka kulttuurilaitoksissa käyttäydytään. Osa haastatelluista kulttuurilaitoksista oli panostanut kulttuurikasvatukseen ja -ohjaukseen. Esimerkkeinä tuotiin esiin käytösetiketin läpikäyminen pienryhmissä. Muualta tulleille kävijöille ei ole välttämättä selvää, että esitys jatkuu väliajan jälkeen tai ettei omien eväiden syöminen kuulu vierailuihin.

Kulttuurilaitosten on opittava uutta. Jotkut haastatelluista palveluntarjoajista huomauttivat, että lisätäkseen saavutettavuutta ja kasvattaakseen maahanmuuttajataustaisten kävijöiden määrää myös kulttuurilaitosten on opittava uutta ja oltava valmiita huomioimaan kulttuurien erot omissa käytännöissään siinä määrin kuin mahdollista. Eräs kulttuurilaitos esimerkiksi mahdollisti uskonnon harjoittamisen järjestämällä rukoushetkiä varten rauhallisen tilan, johon voi huomaamatta vetäytyä myös kesken esityksen.

Kulttuurilaitosten yleisötyöllä on keskeinen rooli uusien käytäntöjen omaksumisessa sekä uusien polkujen ja yhteistyön luomisessa. Yleisötyö sisältää taidekasvatusta, verkostotyötä, taidelaitokseen tutustuttamista ja esittelyä, selkokieliisyyttä, koeyleisöjä, työpajoja ja keskustelutilaisuuksia. Haastateltujen kulttuurilaitosten yleisötyössä oli monikulttuurisen otteen osalta eritahtisuutta: toiset olivat uusien käytäntöjen kehittämissä ja omaksumisessa hyvinkin pitkällä, kun toiset vasta ottivat ensimmäisiä askelia.

”

Me ollaan pohdittu kaikkea tällaisiakin, että mitä tapahtuu, jos on rukouhetki esityksen aikana. No me järjestetään rauhallisia tiloja ja sitten meillä on ollut selkosuomen kierroksia, missä me käydään pienissä ryhmissä läpi sitä mitä tarkoittaa tällainen taidemuoto. Ne on ihania ne kohtaamiset, kun tullaan vaikka ihanien eväitten kanssa kulttuurilaitokseen. On kuule käärittynä voileivät ja termospullot ja me rauhallisesti pohditaan, että kun se ei ihan tähän suomalaiseen kulttuuriin kuulu, että kulttuurilaitokseen tullaan eväiden kanssa. (Haast. 5, palveluntarjoajat, esittävän taiteen organisaatiot, Oulu)

Maahanmuuttajien toiveita kulttuuripalveluiden ja -tapahtumien järjestäjille:

” Järjestäjissä mukana enemmän maahanmuuttajataustaisia. (Kyselyn avovastaus)

” I would [be **marketing events**] on **the places immigrants go to regularly**. Let's say, an oriental shop, Alanya Market. I never see any like leaflet, pamphlet, posters of events in these places. (Haast. 9)

” Tapahtuman kieli, jos se on pelkästään suomeksi, se on tosi vaikea [maahanmuuttajille] ehkä osallistua. Siksi **pitää olla jokin yhteinen kieli**, – – englantia tai eri kieliä. (Haast. 4)

” **Include local people** to understand side of international, share tips on how to succeed in Finland and show us local ways of living. (Kyselyn avovastaus)

” Museoihin eri maiden historiapäiviä. (Kyselyn avovastaus)

” Not organize the events and activities only for migrants but **for everyone** and just make more **inclusive** the events in terms of languages. (Kyselyn avovastaus)

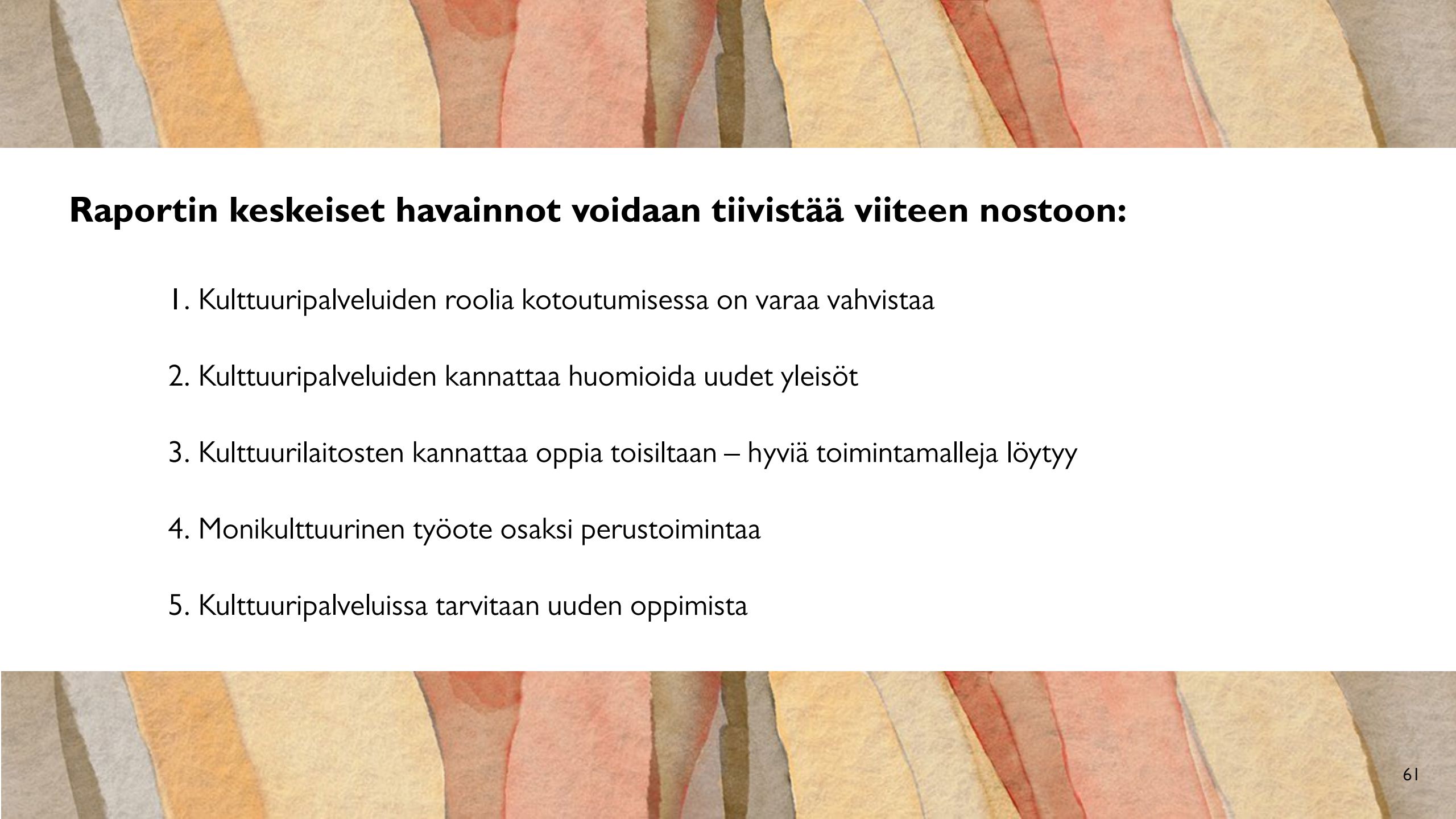
” Ilmaisuus ja selkeät ohjeet. (Kyselyn avovastaus)

” Haluaisin vähän enemmän tehdä **tapahtumia, mitkä yhdistää ihmisiä**. Siellä voi olla joku tanssia tai lauletaan, että ihmiset tekevät jotain yhdessä, juhlivat jotain. (Haast. 2)

” I would love to take [my kids] with me and say, well, let's eat here, it's going to be music or some events **for teenagers** and also **we can be as a family** there because most of the time it's for the small [kids]. (Haast. 23)

LUKU 4

KEHITTÄMISEHDOTUKSET – MIHIN PITÄISI KIINNITTÄÄ HUOMIOTA?

Raportin keskeiset havainnot voidaan tiivistää viiteen nostoon:

1. Kulttuuripalveluiden roolia kotoutumisessa on varaa vahvistaa
2. Kulttuuripalveluiden kannattaa huomioida uudet yleisöt
3. Kulttuurilaitosten kannattaa oppia toisiltaan – hyviä toimintamalleja löytyy
4. Monikulttuurinen työote osaksi perustoimintaa
5. Kulttuuripalveluissa tarvitaan uuden oppimista

I. Kulttuuripalveluiden roolia kotoutumisessa on varaa vahvistaa

Kotouttaminen kuuluu myös kulttuuritapahtumille ja -palveluille. Vaikka kotoutuminen yhdistetään vahvasti työhön ja koulutukseen, myös kulttuuri ja vapaa-aika tukevat maahanmuuttajien viihtymistä ja asuinalueille kiinnittymistä. Suomalaiseen yhteiskuntaan ja tapoihin tutustuminen, verkostojen rakentuminen ja kohdatuksi tuleminen edistävät kotoutumista. Maahanmuuttajat etsivät palvelujen kautta erityisesti uusia ihmissuhteita, ja aiempi tutkimus osoittaa sosiaalisten verkostojen rakentumisella olevan kotoutumisessa keskeinen merkitys (ks. esim. Ahmadini 2026, Välimäki ym. 2023).

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kulttuuripalveluiden potentiaalia kotoutumisessa ei vielä täysimääräisesti hyödynnetä. Yhteiskuntamme keskeisiä kysymyksiä ovat se, miten vahvistamme ihmisten välistä yhteisymmärrystä ja miten luomme edellytyksiä talouskasvulle. Kulttuuripalveluilla on annettavaa molempiin. Suomen väestörakenne ja työelämän tarpeet edellyttävät, että saamme muualta muuttaneita kiinnittymään tänne. Kulttuuripalvelut voivat lisätä viihtyvyyttä ja auttaa pätevän työvoiman kiinnittymistä asuinalueille ja tukea sitä kautta talouskasvun edellytyksiä. Samalla kulttuuripalveluilla on tärkeä rooli asenneilmapiirin rakentamisessa. Ne voivat vähentää ennakkoluuloja, yhdistää erilaisia ihmisiä sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua suomalaisiin tapoihin ja kulttuuriin. Kulttuuripalvelut voivat tulevaisuudessa toimia nykyistä vahvemmin kohtaamispaikkoina, joissa eri taustoista tulevat ihmiset tutustuvat toisiinsa ja tapoihinsa.

Samalla on kuitenkin syytä tunnistaa kulttuuripalveluiden rajallisuus kotoutumisessa. Kulttuuri ei kiinnosta kaikkia maahanmuuttajia, kuten ei kantaväestöön kuuluviakaan. Siksi kulttuuripalveluilta ei voida odottaa, että ne yksin ratkaisisivat kotoutumisen haasteita, mutta ne voivat täydentää muita arjen, työn, koulutuksen, harrastusten ja asumisen kautta rakentuvia osallistumisen mahdollisuuksia.

Monialaista yhteistyötä tarvitaan. Arvioitaessa kulttuuripalveluiden mahdollisuuksia kotouttaa, on syytä muistaa, että palveluntarjoajien kenttä on laaja ja toimijoiden resurssit vaihtelevat. Resurssieroista huolimatta tahtotila on sama: aihetta pidetään tärkeänä ja toimijat tunnistavat, että kulttuuripalveluissa on vielä paljon kehitettävää, jotta ne vastaisivat paremmin moninaistuvan väestön tarpeisiin. Kotoutumisen tukeminen edellyttää nykyistä systemaattisempaa yhteistyötä kulttuuritoimijoiden, kotoutumispalveluiden, järjestöjen, oppilaitosten ja maahanmuuttajayhteisöjen välillä. Myös työnantajayritykset ja työyhteisöt voivat olla nykyistä vahvemmin työssä mukana elinvoiman vahvistamiseksi.

2. Kulttuuripalveluiden kannattaa huomioida uudet yleisöt

Kulttuuripalveluiden on tunnistettava uudet yleisöt osana tulevaisuuttaan. Kulttuuripalveluiden kehittämisessä on tärkeää tunnistaa, että maahanmuuttajat eivät ole marginaalinen kohderyhmä, vaan kasvava ja pysyvä osa väestöä. Suomen väestörakenne muuttuu, ja erityisesti kaupunkialueilla maahanmuuttajaväestön osuus kasvaa. Tämä vaikuttaa väistämättä siihen, kenelle kulttuuripalveluita suunnitellaan. Palveluita kehitettäessä on kuitenkin tärkeää tunnistaa, että maahanmuuttajat eivät muodosta yhtenäistä ryhmää. Tutkimuksen tulokset vahvistavat, ettei yksi toimintamalli tai viestintätapa tavoita kaikkia. Tutkimuksen perusteella kulttuuripalveluiden ulkopuolelle jäävät erityisen helposti ne, joilla on heikko suomen tai englannin kielen taito ja joiden arki rakentuu vahvasti oman kieliyhteisön ympärille. Myös miehet, pitkään Suomessa asuneet mutta heikosti integroituneet sekä ne, joilla ei ole valmiita polkuja palveluiden pariin, jäävät helposti näkymättömiksi. Tämä haastaa kulttuuripalveluita rakentamaan siltoja myös vaikeammin tavoitettaviin ryhmiin. Erityisen tärkeää on hyödyntää maahanmuuttajayhteisöjä ja niiden omia viestinviejiä, jotka välittävät tietoa palveluista verkostoissaan.

Uusien yleisöjen huomioiminen ja tavoittaminen ei ole pelkkä kehittämistoimi, vaan strateginen kysymys kulttuuripalveluiden tulevaisuuden kannalta. Jos kulttuuripalvelut eivät onnistu tavoittamaan moninaistuvaa väestöä, ne uhkaavat jäädä palvelemaan aiempaa kapeampaa osaa väestöstä eivätkä pysty täysimittaisesti lisäämään alueiden elinvoimaa. Tällöin niiden yhteiskunnallinen merkitys ja legitimitetti voivat heikentyä. Julkisesti tuettujen kulttuuripalveluiden tehtävänä on palvella koko väestöä, ja väestön muuttuessa palveluissa on tarpeen tarkastella uudelleen toimintatapoja, viestintää ja sisältöjä.

Maahanmuuttajien huomiointi tulee nähdä myös elinvoimakysymyksenä. Maahanmuuttajataustaisten yleisöjen tavoittaminen tulee nähdä yhdenvertaisuuskysymyksen ohella myös kulttuuripalveluihin linkittyvänä elinvoimakysymyksenä. Kulttuuripalveluilla voi olla merkitystä uusien suomalaisten kiinnittymisessä ja sitä kautta alueiden elinvoiman ylläpitämisessä ja työvoiman saatavuuden vahvistamisessa. Siksi myös kulttuuripalveluiden ja elinkeinoelämän vuoropuhelua on etu vahvistaa: kulttuuripalveluilla voi olla tärkeä rooli työntekijöiden, myös maahanmuuttajien, viihtyvyydessä ja sitä kautta alueille ja työyhteisöihin sitoutumisessa.

3 . Kulttuurilaitosten kannattaa oppia toisiltaan – hyviä toimintamalleja löytyy

Kehittämistyötä ei tarvitse aloittaa nollasta, sillä konsepteja on. Tutkimuksen perusteella kulttuurilaitoksissa on kehitetty monia toimivia tapoja tavoittaa maahanmuuttajataustaisia yleisöjä, madaltaa osallistumisen kynnystä ja lisätä osallisuutta. Kulttuurilaitokset ovat eri vaiheissa kehitystyössään: osalla on vakiintuneet toimintamallit maahanmuuttajien huomioimiseksi, mutta osa laitoksista on työssä vasta alussa. Näidenkään toimijoiden ei tarvitse aloittaa työtä tyhjästä: kulttuurilaitosten välinen yhteistyö ja hyvien käytäntöjen jakaminen helpottavat etenemistä.

Erilaiset toimintamallit, kuten kulttuurikaveritoiminta, selkokieiset opastukset, monikulttuurisuusagentit, osallistavat suunnitteluryhmät ja yhteistyö maahanmuuttajajärjestöjen kanssa ovat esimerkkejä siitä, miten kulttuuripalveluita voidaan avata uusille yleisöille. Näiden mallien arvo ei ole vain yksittäisissä toiminnoissa, vaan myös siinä, että ne osoittavat, että kulttuurilaitokset voivat muuttaa käytäntöjään: siirtyä viestinnästä vuoropuheluun, yleisön tavoittelusta suhteiden rakentamiseen ja erillisistä kokeiluista pysyvämpiin yhteistyön muotoihin.

Oppimista edistävät rakenteet tarpeen. Kulttuurilaitokset tarvitsevat rakenteita, joissa ne voivat jakaa kokemuksiaan. Näin voidaan vähentää kehittämistyön pirstalemaisuuksia ja sattumanvaraisuutta. Tutkimuksen perusteella tapahtuma- ja kulttuuripalveluiden tarjoajat kohtaavat samoja haasteita monikulttuurista työotetta kehittäessään. Yhteinen tiedonvaihto, verkostot ja käytännön työkalupakit auttaisivat levittämään toimivia malleja laajemmin ja tehokkaammin.

Keskeistä on, että hyviä toimintamalleja ei nähdä vain yksittäisten laitosten omaisuutena, vaan koko kulttuurikentän yhteisenä osaamispääomana. Kun kulttuurilaitokset oppivat toisiltaan, ne voivat säästää yhteisiä julkisia resursseja ja henkilöstön voimavaroja, välttää päällekkäistä työtä ja rakentaa palveluita, jotka vastaavat paremmin koko väestön tarpeisiin.

4. Monikulttuurinen työote osaksi perustoimintaa

Monikulttuurisen työotteen ei pitäisi olla hankkeiden varassa. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että monet kulttuurilaitokset ovat kehittäneet maahanmuuttajia tavoittavia ja osallistavia toimintamalleja hankerahoituksen turvin. Hankkeet ovat mahdollistaneet kokeiluja, uudenlaista yhteistyötä, henkilöstön osaamisen kehittämistä ja toimintamuotoja, joihin perusresurssit eivät olisi riittäneet.

Tähän sisältyy kuitenkin selvä riski. Jos monikulttuurinen työ rakentuu vain määräaikaisten projektien varaan, hyvät käytännöt voivat jäädä irrallisiksi kokeiluiksi, eivätkä juurru osaksi kulttuurilaitosten pysyvää toimintaa. Tällöin yhteistyösuhteet maahanmuuttajayhteisöihin, järjestöihin ja kotoutumisen toimijoihin voivat katketa hankkeen päättyessä. Erityisen ongelmallista tämä on siksi, että uusien yleisöjen tavoittaminen ja luottamuksen rakentaminen vaativat aikaa, jatkuvuutta ja toistuvia kohtaamisia. Lyhytkestoisilla hankkeilla voidaan avata ovia, mutta pysyvämpi muutos edellyttää rakenteita ja resursseja hankekauden jälkeen.

Monikulttuurisen työotteen ei tulisi olla riippuvainen yksittäisistä hankkeista tai määräaikaisesta rahoituksesta. Hankelähtöisyydestä tulisi siirtyä rakenteelliseen muutokseen. Hankkeista olisi hyvä rakentaa pidempiä polkuja, joilla toiminta voisi saumattomasti jatkua perusrahoituksen turvin. Tarvitaan pitkäjänteistä yhteissuunnittelua ja -toimintaa laitosten sisällä ja omistajatahon välillä rahoituksen turvaamiseksi. Monikulttuurisen otteen ei tulisi myöskään olla yhden työntekijän tai yksittäisen projektin vastuulla, vaan sen tulisi läpäistä organisaation toiminta. Kun monikulttuurinen työtapaa integroidaan perustoimintaan, se ei ole lisätehtävä, vaan osa kulttuuripalveluiden perustehtävää eli koko väestön palvelemista muuttuvassa yhteiskunnassa.

Lisää monikulttuurisuutta kulttuurialan henkilöstöön ja vaikuttajien joukkoon. Tutkimuksen tulosten perusteella kulttuurialan henkilöstö on pitkälti kantasuomalaista. Monikulttuurisen työotteen vahvistaminen kulttuuripalveluissa edellyttää, että moninaisuus näkyisi nykyistä paremmin myös henkilöstössä, rekrytoinneissa ja päätöksenteossa. Lisäksi se voisi näkyä vahvemmin kulttuurialan luottamustehtävissä, neuvottelukunnissa ja päättävissä elimissä. Jos päätöksenteko rakentuu kapean joukon kokemusten varaan, on vaarana, että monet yleisöt jäävät vain kuulemisten kohteiksi.

5. Kulttuuripalveluissa tarvitaan uuden oppimista

Monikulttuurisuus edellyttää kulttuurilaitosten omien käytäntöjen muuttamista. Monikulttuurisuuden vahvistaminen kulttuuripalveluissa ei tutkimuksen tulosten perusteella tarkoita vain uusien kohderyhmien tavoittelua, vaan myös nykyistä avoimempaa asennetta. Kulttuurilaitosten tulee kuunnella erilaisia yleisöjä ja kehittyä. Maahanmuuttajataustaisten asukkaiden osallisuus ei vahvistu pelkästään kutsumalla heitä valmiiksi määriteltyihin palveluihin, vaan luomalla tilaa sisällöille ja yhteistyön tavoille, jotka nousevat yhteisöistä itsestään. On selvää, että monikulttuurinen työ edellyttää riittäviä resursseja. Resurssien lisäksi kyse on kuitenkin myös asenteesta ja strategisesta tahtotilasta. Monikulttuurisen otteen edistäminen edellyttää, että asia tunnistetaan osaksi palveluiden ydintehtävää.

Kulttuurilaitokset voivat olla alustoja uudenaikaiselle yhteistyölle. Kulttuurilaitokset voisivat nykyistä vahvemmin toimia alustoina uudenaikaiselle yhteistyölle. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että monilla laitoksilla on rajalliset mahdollisuudet tavoittaa maahanmuuttajayleisöjä yksin. Tällöin ratkaisu ei ole se, että jokainen toimija rakentaa kontaktit alusta asti itse, vaan se, että kulttuurilaitokset vahvistavat yhteistyötä niiden kanssa, joilla on jo kannustavia kokemuksia ja yhteydet maahanmuuttajataustaisiin ihmisiin. Yksi konkreettinen keino on tarjota kulttuurilaitosten tiloja maahanmuuttajayhteisöjen käyttöön matalalla kynnyksellä tai maksutta niissä laitoksissa, joissa tällaisia tiloja on. Tilojen avaaminen voi olla merkittävä tuki yhteisöjen omalle toiminnalle ja eri yhteisöjen yhteisille tapahtumille. Samalla kulttuurilaitoksista paikkoina tulee tutumpia ja lähestyttävämpiä kaikille.

Lisäksi niitä kulttuurilaitoksia, joilla on jo vahva kontaktipinta uusiin suomalaisiin, tulisi hyödyntää nykyistä laajemmin. Esimerkiksi kirjastot, kulttuuritalot, kaupunkitapahtumat ja muu matalan kynnyksen toiminta voivat toimia siltoina muiden kulttuuripalveluiden ja maahanmuuttajataustaisten yleisöjen välillä.

LÄHTEET:

- Ahmadinia, H. (2026). Belonging through information: Mapping immigrant integration needs in Nordic societies. *Library & information science research*, 48(1), 101400. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2026.101400>
- Bertacchini, E., Venturini, A., & Zotti, R. (2022). Drivers of cultural participation of immigrants: Evidence from an Italian survey. *Journal of cultural economics*, 46(1), 57-100. <https://doi.org/10.1007/s10824-020-09405-0>
- Clini, C., Thomson L.J.M., & Chatterjee, H.J. (2019). Assessing the impact of artistic and cultural activities on the health and well-being of forcibly displaced people using participatory action research. *BMJ Open*. 2019;9(2):e025465. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2018-025465>
- Euroopan komissio. (2023). *Culture and democracy, the evidence – How citizens' participation in cultural activities enhances civic engagement, democracy and social cohesion – Lessons from international research*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/39199>
- Fancourt, D., & Finn, S. (2019). *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review*. World Health Organization. Regional Office for Europe. <https://iris.who.int/handle/10665/329834>
- Heikkilä, A., Niskanen, V., Jutila, K., Simonen, J., & Pitkänen, V. (2026). *Yritysten taidekokoelmien ja kulttuuriperinnön merkitys suomalaisille*. Nordean Taidesäätiö.
- Heikkilä, R. (2022). *Understanding Cultural Non-Participation in an Egalitarian Context*. Palgrave Studies in Cultural Participation. Palgrave. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-18865-7>
- Joronen, T. (2009). Kulttuuripalveluiden saavutettavuus maahanmuuttajataustaisten lapsiperheiden näkökulmasta, teoksessa T. Joronen (Toim.), *Maahanmuuttajien elinolot pääkaupunkiseudulla*, Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Kalliala, M. & Ruokonen, I. (2009). Kulttuurisen linssin läpi. Teoksessa I. Ruokonen, S. Rusanen & A-L. Välimäki (Toim.), *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Karttunen, S., Lahtinen, E., Valkama, H. & Leppänen, A. (2023). *Ulkomaalaistaustaiset taiteilijat Suomessa*. Moninaisuusraportti 2023. Cuporen verkkojulkaisuja 75. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

Kettunen, P. (2020). *Kuntien maahanmuuttopalvelut. Haasteita ja hyviä käytäntöjä*. Kunnallissalan kehittämissäätiö, julkaisu 31. https://kaks.fi/wp-content/uploads/2020/06/kuntien-maahanmuuttopalvelut_web-1.pdf

Koivisto, T-A. & Tähti, T. (2024). Taide ja kulttuuri edistävät terveyttä ja hyvinvointia. *Lääkärilehti*, 79(47-48). <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024112596517>

Kulttuuribarometri 2022. (2022). Kantar Public. SKR. <https://skr.fi/wp-content/uploads/2024/10/Kulttuuribarometri-2022.pdf>

Lahtinen, E., Mäenpää, M., Karri, S., Niiniaho, A.K. (2020). *Avaus: ulkomaalaissyntyisten taide- ja kulttuurialan ammattilaisten asema Suomessa*. Cuporen verkkojulkaisuja 63. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2020/avaus_raportti.pdf

Lehikoinen, K. (2020). Taidetoimintaan osallistuminen voi vahvistaa kykyä toipua vastoinkäymisistä ja jatkaa elämää. Helsingin Sanomat 1.6.2020. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006525256.html>

Maahanmuuton tunnusluvut 2024. (2024). Euroopan muuttoliikeverkosto. Maahanmuuttovirasto. https://emn.fi/wp-content/uploads/EMN_maahanmuuton-tunnusluvut_2024-FI-saavutettava.pdf

Pitkänen, V., Alho, R. & Veijola, R. (2025). E2 Tutkimuksen selvitys STTK:lle: Maahanmuuttajanaisten työllistyminen. STTK:n julkaisusarja 1/2025. <https://www.e2.fi/media/julkaisut-ja-alustukset/maahanmuuttajanaisten-tyollistyminen100925.pdf>

Pitkänen, V., Saukkonen, P. & Westinen, J. (2019). *Ollako vai eikö olla? Tutkimus viiden eri kieliryhmän kiinnittymisestä Suomeen*. E2 Tutkimus.

Rask, S., & Vaalavuo, M. (2024). Tulokehitys maahanmuuton jälkeen: perhe osana kotoutumisen kokonaisuutta. Teoksessa T. Renvik, M. Säävälä (Toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2023: Näkökulmana väestösuhteet*. TEM oppaat ja muut julkaisut 2024:1 FI. Työ- ja elinkeinoministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/1487bef8-3961-4aaa-943a-7f699f8be855/content>

Salgado, L., & Patuzzi, L. (2022). *Promoting the Integration of Europe's Migrants and Minorities in Arts and Culture*. Migration Policy Institute MPI Europe. https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/mpie_europe-art-culture-inclusion_final.pdf

Saukkonen, P. (2010). *Kotouttaminen ja kulttuuripolitiikka. Tutkimus maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta suomalaisen taiteen ja kulttuurin kentällä*. Cuporen julkaisuja 19. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö. https://www.cupore.fi/wp-content/uploads/2024/01/saukkonen_kotouttaminen_kulttuuripolitiikka2010.pdf

Suomen kulttuurirahasto. (2013). *Suomalaisten näkemykset kulttuurista*. TNSgallup. <https://skr.fi/wp-content/uploads/2024/10/Suomalaisten-nakemykset-kulttuurista-2013.pdf>

Välimäki, M., Pitkänen, V., Niemi, M., & Veijola, R. (2023). *Kansainväliset osaajat ja Suomi: Mielikuvat, kotiutuminen, työelämä ja tuen tarpeet*. Kansainvälisten osaajien Suomi -tutkimushankkeen loppuraportti. <https://www.e2.fi/media/julkaisut-ja-alustukset/kv-osaajien-suomi/kansainvaliset-osaajat-ja-suomi-loppuraportti.pdf>

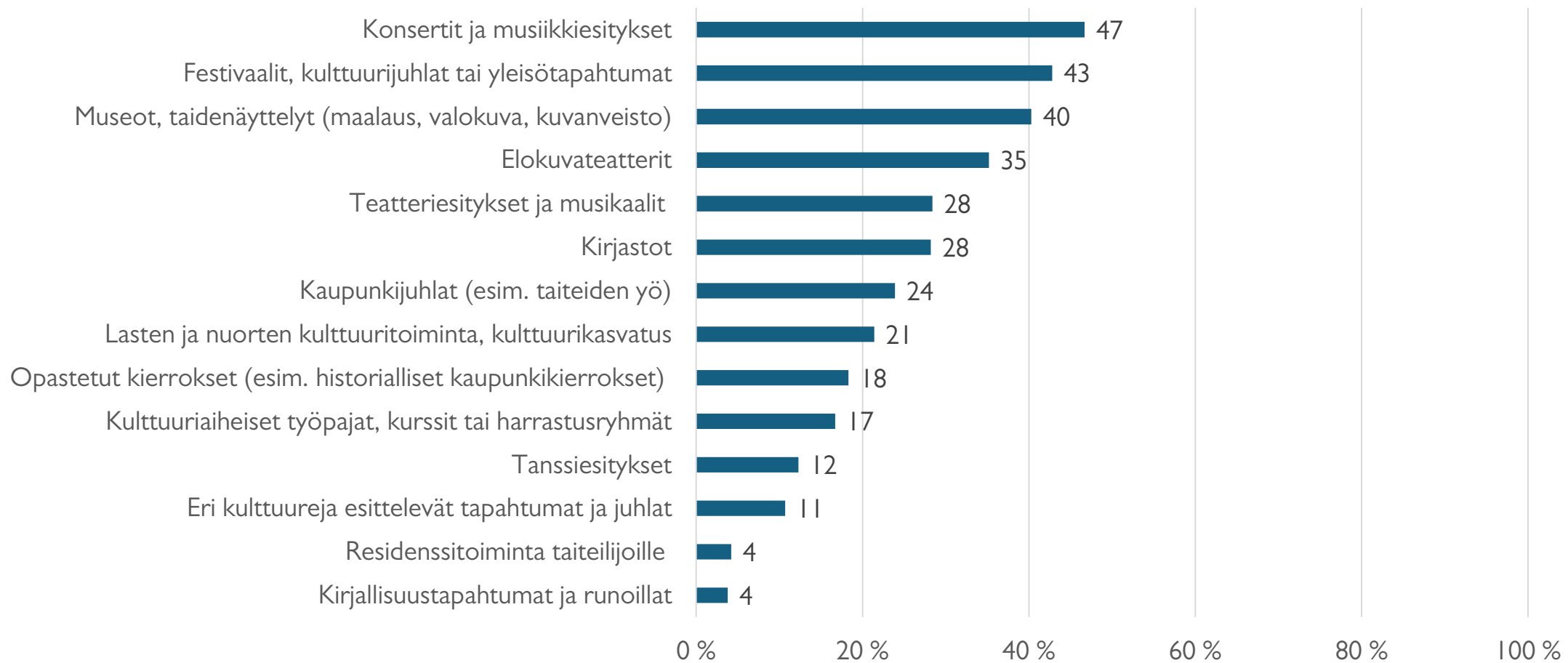

LIITTEET

Oletko vieraillut tai osallistunut Suomessa johonkin seuraavista kulttuuritapahtumista tai palveluista? (voit valita useamman vaihtoehdon)(maahanmuuttajat, N= 591, %)

Mitkä käyttämästäsi palveluista ovat sinulle kaikkein mieluisimpia (valitse enintään kolme tärkeintä)? (maahanmuuttajat)*

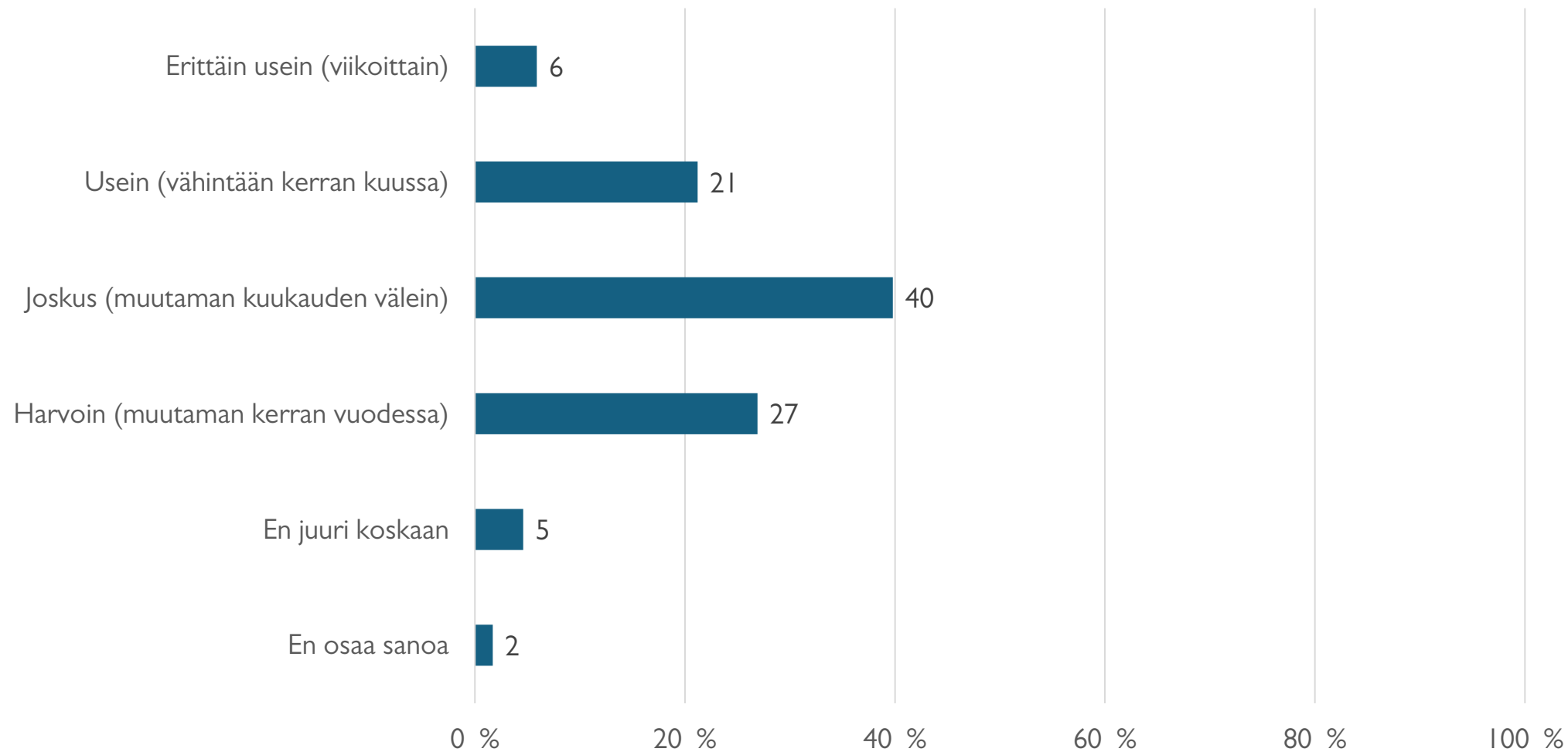

*Vastaajille annettiin tarjolla vain ne vaihtoehdot, jotka vastaaja valitsi kysyttäessä "Oletko vierailut tai osallistunut Suomessa johonkin seuraavista kulttuuritapahtumista tai palveluista?". Näin ollen kussakin vastausvaihtoehdossa on eri määrä vastaajia.

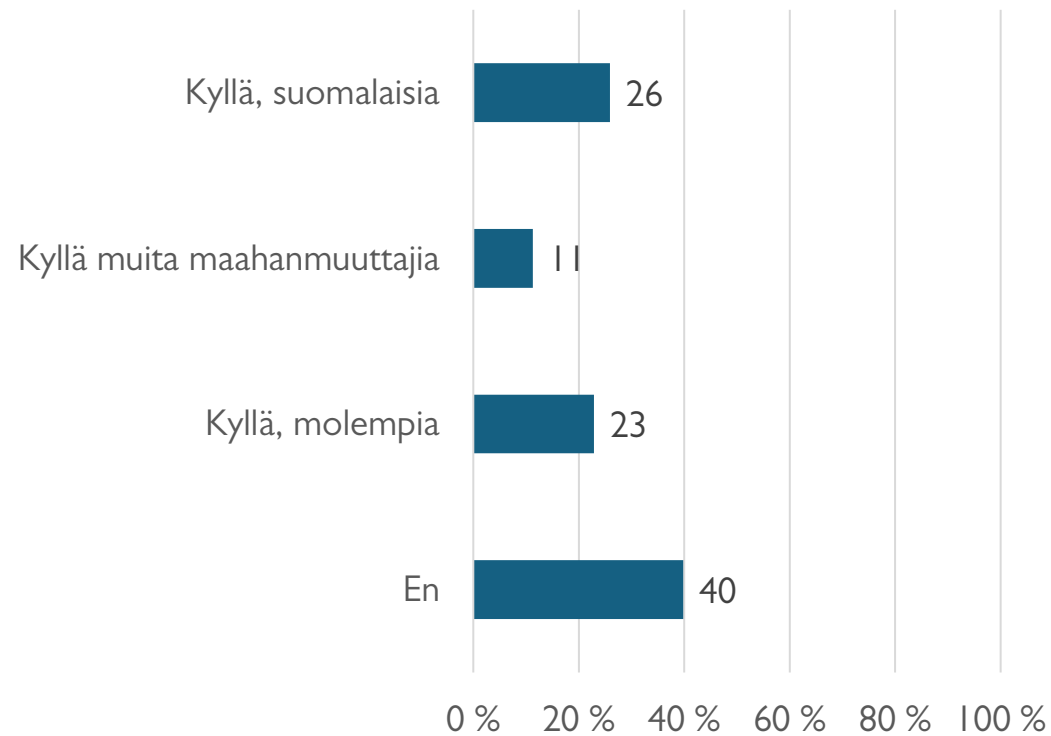
Mikä motivoi sinua osallistumaan kulttuuritapahtumiin? (voit valita useamman vaihtoehdon) (maahanmuuttajat, N= 539, %)

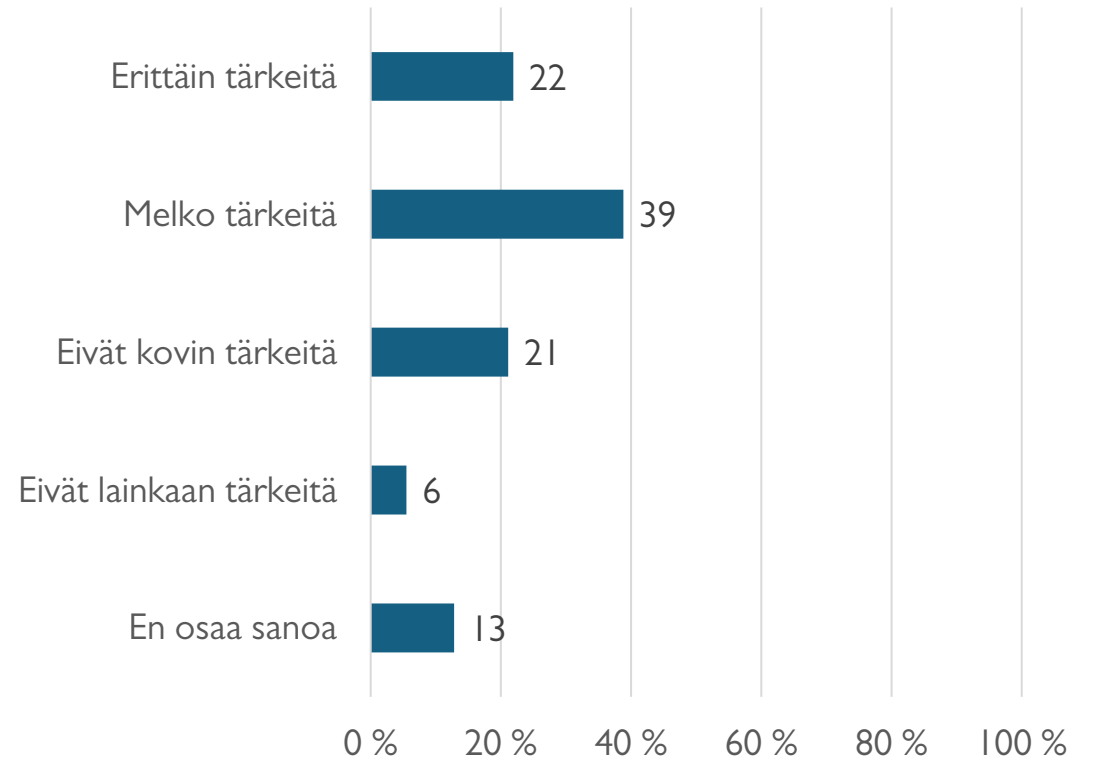
Kuinka usein osallistut erilaisiin kulttuuritapahtumiin? (maahanmuuttajat, N= 591, %)

Oletko saanut uusia ystäviä tai tuttavuuksia kulttuuri- tai tapahtumapalveluiden kautta? (maahanmuuttajat, n= 397, %)

Kuinka tärkeitä nämä verkostot ovat sinulle? (maahanmuuttajat, n= 384, %)

Mitkä asiat ovat vaikeuttaneet osallistumistasi kulttuuritapahtumiin ja -palveluihin? (maahanmuuttajat, n= 397, %)

